Kolektiv onomastiků: Michaela Boháčová (Brno) (MB), Jaroslav David (Ostrava) (JD), Žaneta Dvořáková (Praha) (ŽD), Jana Matúšová (Praha) (JM), Liubov Ostash (Lvov) (LO), Martina Ptáčníková (Praha) (MP), Soňa Wojnarová (Praha) (SW), Martina Zirhutová (Praha) (MZ)

ONOMASTICKÉ ZPRÁVY A POZNÁMKY

I. ČASOPISY

1. Tematické číslo Onomy věnované americké onomastice

***Onoma*, 59, 2024, 416 s., ISSN 0078-463X (tisk), ISSN 1783-1644 (online)**

V závěru roku 2024 vyšlo tematické číslo časopisu *Onoma* věnované americké onomastice. Obsahuje čtrnáct studií a dvanáct recenzí. Úvodní slovo z pera **Granta Smithe** shrnuje hlavní rysy současného onomastického výzkumu v zemích západní polokoule (s. 11–18). **Yolanda Guillermina López Franco** a **Sonia Rosales Novoa** se věnují odlišnostem v pojmenování novorozenců v Mexiku a na Kubě v roce 1970. Odhalují na jedné straně konzervativnost v pojmenování v Mexiku a na straně druhé naopak výraznou proměnlivost a variabilitu při volbě jmen na Kubě. Jedná se o důsledek kubánské revoluce, která vyústila v to, že Kubánci začali místo tradičních jmen světců upřednostňovat neobvyklá jména (s. 19–47). **Sarah Bunin Benor** a **Alicia B. Chandler** se zabývají židovskými jmény ve Spojených státech amerických, a to především u potomků imigrantů, kteří do země přišli v první polovině 20. století z Evropy. Autorky poukazují na to, že kvůli antisemitismu mnozí Židé skrývali svůj původ mimo jiné změnou jména. Tento trend přetrvával až do roku 1970, kdy opětovně vzrostla obliba tradičních židovských jmen (s. 49–72). **Anna Tsepkova** porovnává způsob tvoření ruských a amerických přezdívek založených na rodném jménu a příjmení. Z její analýzy vyplývá, že v USA se přezdívky častěji odvozují z rodného jména, zatímco v Rusku spíše z příjmení (s. 73–90).

Ernesto Cuba představuje strategie volby nového jména u transgender osob žijících v peruánské Limě. Na základě polostrukturovaných rozhovorů s trans ženami nejrůznějšího věku dokázal autor odhalit několik strategií, jak respondentky volí jméno, aby podpořily svou novou identitu. Autor si všímá, že některé trans ženy odvozují nové jméno od svého původního mužského jména (např. *Gerardo* > *Gerarda*), jindy si vybírají jména svých kamarádek, známých celebrit nebo postav z populární kultury (s. 91–113). **Gabriele Cristine Rech** a **Fabíola Sucupira Ferreira Sell** zaměřují svou pozornost na propria v jazyce neslyšících. Zkoumají

proces pojmenovávání slyšících osob, které jsou součástí brazilských komunit neslyšících (s. 115–134). **Márcia Sipavicius Seide** přináší vhled do pojmenovacích zvyklostí v západní části brazilského státu Paraná. Poukazuje na výrazný vliv médií při výběru rodného jména a výsledky svého výzkumu srovnává se svým dřívějším výzkumem pojmenování novorozenců v Litvě. Na základě této komparace dvou kulturně odlišných regionů dokládá prudký nárůst popularity jmen inspirovaných fiktivními postavami (s. 135–152). **Julia Kuhn** a **Rafael Eduardo Matos** sledují toponyma v regionu La Gran Sabana v jihovýchodní Venezuele, tedy v oblasti jazykového kontaktu. Zaměřují se na jména vycházející z domorodého jazyka Pemon i ze španělštiny. Ukazují, že původem španělská toponyma souvisejí s křesťanstvím a potvrzují kulturní vliv misionářů na sledovanou oblast (s. 153–168). **Adianys Collazo Allen** analyzuje urbanonyma v kubánské Havaně. Vymezuje 4 kategorie jmen: oslavná, směrová, pořadová a popisná (s. 169–188).

Aleksandra Vladimirovna Urazmetova zaměřuje svou pozornost na přezdívky amerických měst a států (např. jméno *The Big Apple* užívané pro New York). Shromáždila 428 takových přezdívek, přičemž pro některá města nebo státy jich sesbírala hned několik. Podle autorky jsou hlavními tvůrci těchto názvů především novináři, nikoliv místní obyvatelé (s. 189–213). **Alexandre Melo de Sousa** si zvolil téma z oblasti zoonymie. Věnoval se pojmenování zvířat v jazyce neslyšících a upozornil na to, že z konkrétního jména se dozvíme nejen informace o daném zvířeti, ale také o člověku, který jméno utvořil (s. 215–238). Na jedno konkrétní chrématonymum zaměřuje svou pozornost **Christine De Vinne**. Sleduje pojmenování a následné přejmenování baseballového týmu v Clevelandu ve státě Ohio. Tradiční jméno *Cleveland Indians* bylo v roce 2021 změněno na *Cleveland Guardians*. Autorka podrobně charakterizuje postupné přijetí nového jména ze strany fanoušků a věnuje se též otázkám stereotypizace (s. 239–260). **Pīrōz Āzādān** se zabývá staroíránskou antroponymií (s. 263–276). **Giuseppe Samo** a **Francesco-Alessio Ursini** sledují urbanonyma ve švýcarském kantonu Ženeva (s. 277–302). Na onomastickou terminologii se soustředí příspěvek trojice autorů **Iveta Valentová**, **Milan Harvalík** a **Artur Gałkowski**. Autoři představují projekt vícejazyčné onomastické databáze, která by měla sloužit nejen onomastikům, ale také překladatelům a odborníkům z dalších oborů (s. 303–323).

Druhá polovina čísla náleží recenzím. **Oliviu Felecan** recenzoval publikaci N. Morărașu a F. Popescu s názvem *An English-Romanian explanatory dictionary of onomastic phrasemes* zaměřenou na frazémy, jejichž součástí je nějaké proprium (s. 327–332). **Leo Loveday** hodnotil sborník *Names, Naming, and the Law*, jehož editorkou byla I. M. Nick a který se zabýval vztahem onomastiky a práva, resp. byrokracie. Ačkoli kniha vychází primárně ze severoamerických reálií, klade si obecné otázky o vzájemném působení pojmenovacích postupů a právních systémů (s. 333–345). **Daniela Butnaru** posuzovala publikaci A. Ofrima *How the old streets got their names. A cultural history of Bucharest* zaměřenou na historická

urbanonym a v Bukurešti (s. 349–353). **Doğuş Düzgün** recenzoval sborník *Encountering toponymic geopolitics: Place names as a political instrument in the post-Soviet states* (jeho editorem je S. Basik) (s. 355–359). **Stéphane Gendron** přinesl pohled na publikaci věnovanou toponymům ve francouzské obci Lure *Toponymie de l'arrondissement de Lure*, jejímž autorem je J. P. Chambon (s. 361–365). **Corinna Handschuh** recenzovala monografii dvojice autorů T. Stolz a J. Nintemann s názvem *Special onymic grammar in typological perspective: Cross-linguistic data, recurrent patterns, functional explanations* (s. 367–373). **Helen Kerfoot** hodnotila sborník *Place Naming, Identities and Geography: Critical Perspectives in a Globalizing and Standardizing World*, editovaný G. O'Reillym. Publikace se zabývá vztahy mezi zeměpisnými jmény a utvářením lokální identity, postkoloniální politikou, životním prostředím a globalizací (s. 375–381).

Eventhough Ndlovu posuzoval sborník věnovaný standardizační praxi *Standardisation and the wealth of place names: Aspects of a delicate relationship* (editorkou je Ch. Loth) (s. 383–386). **Julia Nintemann** přinesla svůj pohled na práci *Proper names vs. common nouns: Morphosyntactic contrasts in the languages of the world*, jejímiž editory jsou J. C. Reina a J. Helmbrecht (s. 387–393). **David N. Parsons** recenzoval monografii D. Boultona, která se detailně věnuje vlivu skandinávského osídlení severní a východní Anglie v průběhu 9. století na toponyma, s názvem *Viking migration and settlement in East Anglia: The place-name evidence* (s. 395–401). **Gérard Taverdet** posuzoval knihu *De vie à trépas: présence de la mort dans les noms de lieux*, která se věnuje motivu smrti v zeměpisných jménech. Její autor, S. Gendron, připomíná, že existuje obecné povědomí o tom, že toponymie odráží různé aspekty lidského života. Na druhou stranu však dokáže stejně obsáhle a poutavě vypovídat o smrti člověka (s. 403–407). **Jean-Louis Vaxelaire** posuzoval knihu *Théories et méthodes pour l'analyse des noms propres: Onomastique textuelle*, jejímž autorem je L. Hébert a která je zaměřena na obecnou onomastickou teorii (s. 409–414). – MP

2. *Names: A Journal of Onomastics*, 72, 2024, 1, 68 s., ISSN 0027-7738 (tisk), ISSN 1756-2279 (online)

V prvním článku prvního čísla 72. ročníku časopisu *Names* se **Robert Weekly** a **Shih-Ching Picucci-Huang** zaměřili na anglická rodná jména, která si pro sebe volí studenti na anglickojazyčných univerzitách v Číně. Výzkum ukázal, že studenti při výběru dbají především na to, aby jejich anglické jméno bylo jedinečné a originální, svou zvukovou stránkou nebo významem vyvolávalo pozitivní asociace a v některých případech též požadují, aby bylo podobné jejich čínskému rodnému jménu (s. 1–9). Následuje článek, v němž se **Yegor Grebnev** věnuje problematice tzv. posmrtných jmen. Jde o čestná jména, která v Číně od starověku až do počátku 20. st. dostávaly některé významné osobnosti (především panovníci) krátce po své smrti. Tato jména byla vybírána tak, aby vystihla způsob vlády

dotyčného panovníka, upozornila na výrazný rys jeho osobnosti nebo připomněla zásadní událost z jeho života (s. 10–20). **Zifa Temirgazina**, **Gulnara Abisheva** a **Rumaniyat Aselderova** se zabývají jednou skupinou kazašských antroponym, a to složenými mužskými rodnými jmény, která vznikla spojením substantiva s tvarem slovesa *tuu* ‚narodit se', *kelu* ‚přijít' nebo *beru* ‚dát'. Tato jména vyjadřují vděk rodičů za právě narozeného syna nebo jsou inspirována představami a přáními týkajícími se jeho budoucího života, např. jméno *Yertugan* se vykládá jako ‚hrdina se narodil', *Sultangeldi* ‚sultán přišel' a *Allbergen* ‚Bůh dal' (s. 21–32). V posledním článku tohoto čísla se **Davor Lauc** zamýšlí nad možností komparace vybraných zemí na základě fonetických rysů rodných jmen, která se v nich užívají (s. 33–46). Následují recenze, v nichž jsou představeny a zhodnoceny knihy *The Names of the Wyandot* od J. Steckleyho a *Place Names: Approaches and Perspectives in Toponymy and Toponomastics* od F. P. Cacciafa a F. C. Cavallara. – MZ

3. *Names: A Journal of Onomastics*, 72, 2024, 2, 75 s., ISSN 0027-7738 (tisk), ISSN 1756-2279 (online)

V prvním článku druhého čísla 72. ročníku časopisu *Names* se **Krzysztof Górny** a **Ada Górna** zabývají problematikou genderu v polské urbanonymii, a to na příkladu honorifikčních jmen ulic tří největších polských měst – Varšavy, Krakova a Lodže. Ve všech těchto městech byl zjištěna velký rozdíl mezi počtem ulic pojmenovaných po mužích a po ženách. Autoři se zamýšlejí nad důvody této disproporce a nastiňují možnosti budoucího vývoje (s. 1–19). **Emma Otta**, **Gustavo Crivello Cesar**, **Eloísa de Souza Fernandes**, **Renata Defelipe**, **Keven Leandro dos Santos**, **Vinicius Frayze David** a **Nancy L. Segal** ve svém společném příspěvku zkoumají rodná jména dvojčat a dvojic sourozenců, kteří nejsou dvojčata. Výzkum, který probíhal v jihovýchodní Brazílii, ukázal, že jednovaječným dvojčatům rodiče dávají podobnější jména než dvojvaječným dvojčatům. Ta však mají podobnější jména ve srovnání s ostatními dvojicemi sourozenců. Mezi dvojčaty byla podobnost jmen větší u dívek než u chlapců (s. 20–33). **Kazuya Ogawa** a **Hiroki Takikawa** se v dalším příspěvku pokoušejí zjistit, zda má ne/jednoznačnost výkladu japonských mužských jmen vliv na úspěch jejich nositelů u žen. V provedeném experimentu svobodné Japonky ve věku 25–34 let výrazně preferovaly muže s běžnými rodnými jmény s jednoznačným výkladem (např. *Kenta*, *Hiroto*) před muži s méně obvyklými jmény, která lze číst, a tedy i vykládat různě (např. *Waku*, *Faito*) (s. 34–47). V posledním příspěvku tohoto čísla **Yi Liu** zkoumá, z jakých důvodů si mladé Číňanky mění jméno. Účastnice dotazníkového šetření nejčastěji uváděly, že jejich původní jméno bylo příliš obyčejné a frekventované, maskulinní nebo zastaralé. Některá jména rovněž mohou vyvolávat nežádoucí konotace, např. dříve oblíbená zdvojená jména (*Lele*, *Tingtings*) jsou v dnešní době mnohými lidmi v Číně považována za infantilní. Část žen si jméno změnila z pověrečných důvodů, např. proto, že jejich původní jméno bylo považováno za nevyhovující z hlediska

tradičního čínského učení feng-šuej (s. 48–60). Číslo uzavírají dvě recenze. První z nich hodnotí knihu *The Nameplate: Jewelry, Culture and Identity*, jejímiž autorkami jsou M. Rosa-Salas a I. A. Flower, druhá pak publikaci *Names and Naming in Beowulf: Studies in Heroic Narrative Tradition* od P. A. Shawa. – MZ

4. *Names: A Journal of Onomastics*, 72, 2024, 3, 90 s., ISSN 0027-7738 (tisk), ISSN 1756-2279 (online)

V prvním článku třetího čísla 72. ročníku časopisu *Names* se **Xuehong Feng**, **Feng Wang** a **Kevin Heffernan** zabývají čínskými názvy brokátů (s. 1–13). Následuje studie, v níž **Maya Sfeir** s využitím metod korpusové lingvistiky zkoumá jména v dramatu *The Cinderella-Man* (1915) od E. C. Carpentera (s. 14–27). **Heiko Motschenbacher** se v následující studii věnuje názvům chlapeckých hudebních skupin (např. *Take That*, *Backstreet Boys*). Analýza ukázala, že jména těchto kapel jsou nejčastěji inspirována skutečností, že jejich členy jsou mladí muži. Dále má na podobu jmen vliv zacílení na dívčí publikum a svou roli hrají i konvence týkajících se názvů skupin tohoto typu (s. 28–39). **Siyue Li**, **Chunyu Kit** a **Le Cheng** ve svém článku sledují vývoj onomastiky v průběhu posledních padesáti let. Věnují se především onomasticky zaměřeným publikacím a periodikům, nejčastěji zkoumaným tématům a nejnovějším tendencím v onomastickém výzkumu (s. 40–64). V posledním článku tohoto čísla se **Francesco-Alessio Ursini** a **Haiping Long** zaměřili na urbanonymii čtyř italských měst (Řím, Neapol, Milán a Benátky), přičemž jména tamějších ulic zkoumají z hlediska strukturního i sémantického (s. 65–75). Následují recenze, které se věnují dvěma publikacím. První z nich je kniha *Personal Names and Naming from an Anthropological-Linguistic Perspective*, kterou editoval S. Ndolovu, druhou *Names of New York* od J. Jelly-Schapira. – MZ

5. *Names: A Journal of Onomastics*, 72, 2024, 4, 62 s., ISSN 0027-7738 (tisk), ISSN 1756-2279 (online)

V prvním článku čtvrtého čísla 72. ročníku časopisu *Names* se **Marianna E. Kapsetaki** a **Laetisha Witolyo** snaží zjistit, zda je nějaká souvislost mezi jmény britských neurologů a jejich úspěchem v akademické kariéře (s. 1–11). **Eyo O. Mensah** se zabývá rodnými jmény u nigerijského etnika Tivů, která souvisejí s vírou a náboženstvím, ať už animismem, křesťanstvím nebo islámem (s. 12–23). **Thupten Wodzer** analyzuje tibetská pomístní jména (jména řek, hor a údolí) obsahující apelativum *tza* ve významu ‚pták' a ověřuje znalost jejich výkladu mezi místními obyvateli (s. 24–36). **Pascaline Faure** zkoumá, jak se měnily a vyvíjely strategie pro pojmenování léků na nespavost. Dříve tyto farmaceutické výrobky často dostávaly názvy odkazující k určitým symbolům a hodnotám (např. *Veronal* z roku 1903 byl pojmenován podle italského města *Verona*, které mělo údajně asociovat klid a pohodu), přičemž struktura těchto jmen pomáhala identifikovat druh léčiva (např. sufix *-al* se užíval pro barbituráty, sufix *-ium* pro benzodiazepiny). Postupem času

byly stále populárnější názvy, které cílily na emoce zákazníků (*Restoril*, *Sonata*). U nejnovějších produktů význam jména ustoupil do pozadí a důraz je kladen spíše na jeho zvukovou stránku, jako je tomu např. u léku *Quviviq*, který se prodává od roku 2022 (s. 37–48). V posledním příspěvku tohoto čísla **Shuxia Yang**, **Bing Mei**, **Honguy Xu**, **Ying Wei**, **Peipei Xiong** zkoumají fonetické, morfologické a sémantické rysy jedné specifické skupiny urbanonym ve městě Kchaj-feng. Jedná se o jména tradičních úzkých uliček zvaných chu-tchung, které se nacházejí v severočínských městech, kde spojují hlavní ulice s obytnými čtvrtěmi (s. 49–55). Na konci čísla jsou recenzovány publikace *Names, Naming and the Law*, kterou editovala I. M. Nick, a *The Wordhord: Daily Life in Old English*, jejíž autorkou je H. Videen. – MZ

6. *Nordic Journal of Socio-Onomastics / Nordisk tidskrift för socioonomastik*, 2, 2022, 135 s., ISSN 2004-0296 (tisk), ISSN 2004-0881 (online)

Číslo časopisu *Nordic Journal of Socio-Onomastics*, které vyšlo v roce 2022, přineslo šest článků. V prvním z nich se **Terhi Ainiala**, **Paula Sjöblom** a **Ulla Hakala** zabývají slogany, které z marketingových důvodů používá většina obcí ve Finsku. Autorky se zaměřily na lingvistickou analýzu sloganů obsahujících jméno dané obce (s. 5–17). **Daniel Duncan** se v následujícím příspěvku věnuje urbanonymům v nové zástavbě na předměstí amerického města St. Louis (s. 19–40). **Linnea Gustafsson** zkoumá sociální aspekty rodných jmen v severošvédském městě Skellefteå v letech 1720–1890 (s. 41–62). **Sofia Kotilainen** se zabývá tím, jak skupinové normy a symboly ovlivňují volbu jmen v britské a švédské královské rodině. Analýza ukázala, že v obou případech hrají nejvýznamnější roli rodinné tradice a hodnoty (s nimiž souvisí především zvyk dávat dětem jména po předcích), které se jen velmi opatrně kombinují s modernějšími přístupy (s. 63–88). **Helle Lykke Nielsen**, **Maria Löfdahl**, **Tove Rosendal**, **Johan Järlehed** a **Tommaso Milani** se ve společném příspěvku zaměřili na jména tří mešit v Göteborgu a další aspekty, které ovlivňují jejich postavení ve veřejném prostoru i vzhledem k ostatním mešitám ve městě, jako např. reference k zemím původu věřících nebo jazyky, které se v konkrétní mešitě užívají (s. 89–119). **Lennart Ryman** v závěrečné studii přináší nový výklad historického antroponyma *Gamla Artich*, které je doloženo ve Stockholmu v 16. st. a dříve bylo spojováno s mužským rodným jménem *Hartvik* nebo *Hartika*. Podle autora antroponymum vzniklo ze slovního spojení *gamla örtug* (tj. ‚starý örtug') odkazujícího ke středověké měně, bylo patrně depreciativní a jeho nositelem nebyl muž, ale žena (s. 121–135). – MZ

7. *Nordic Journal of Socio-Onomastics / Nordisk tidskrift för socioonomastik*, 3, 2023, 154 s., ISSN 2004-0296 (tisk), ISSN 2004-0881 (online)

Tematické číslo severského časopisu pro socio-onomastiku z roku 2023 přineslo pět studií, které zkoumají jména v sociokulturních diskurzech, např. internetových

diskusích, parlamentních debatách nebo publicistice, a jejich vliv na utváření skupinové identity. V prvním příspěvku **Terhi Ainiala**, **Salla Jokela**, **Jenny Tarvainen** a **Jarmo H. Jantunen** sledují, jakým způsobem se na internetovém diskusním fóru Suomi24 diskutuje o různých skupinách obyvatel Finska. Na základě kolokací týkajících se hlavního města Helsinky a nedalekých měst Espoo a Vantaa autoři zkoumají, jak účastníci diskusí vnímají vybrané binární opozice (městský vs. venkovský; Helsinky vs. ostatní oblasti Finska; rodilí vs. nerodilí obyvatelé Helsinek). Výzkum potvrdil, že postavení Helsinek a jejich obyvatel je oproti „zbytku Finska" stereotypně vnímáno jako významnější a privilegovanější; nově pak poukazuje na to, že města Espoo a Vantaa jsou považována za přechodovou zónu mezi Helsinkami a oblastmi Finska, které jsou vnímány jako „venkovské" (s. 13–43). **Antti Kanner** a **Jaakko Raunamaa** pomocí statistických metod zkoumají frekvenci výskytu jmen známých osobností (např. herců) na stránkách finských novin v letech 1900–1939 a snaží se zjistit, zda to v některých případech mohlo ovlivnit výběr rodných jmen u tehdy narozených dětí (s. 45–69). **Hanna Limatius** analyzuje, jakým způsobem britské blogy o dámské módě v nadměrných velikostech popisují dámská těla. Přestože se dané blogy prezentují jakožto protipól k mainstreamovým médiím, který přináší alternativní pohled na módu i tělesné proporce, výzkum ukázal, že si stále zachovávají některé rysy převládajícího pohledu na krásu, sexualitu a gender (s. 71–96). **Minna Nevala** a **Jukka Tyrkkö** na příkladu parlamentních debat ukazují, jak se ve Velké Británii v průběhu 20. století měnilo užívání výrazů, které byly původně neutrálním označením osob s mentálním onemocněním (např. *lunatic*, *idiot*, *maniac* nebo *imbecile*). Užití daných výrazů v jejich původním významu začalo být ve 30. a 40. letech považováno za nevhodné a frekvence jejich výskytu klesla. Ve stejné době se však zároveň začaly užívat v jiných kontextech, např. jakožto dehonestující označení politických protivníků (s. 97–130). V závěrečné studii se **Maria Sarhemaa** zabývá depreciativními výrazy *uuno*, *tauno* a *urpo*, které vznikly apelativizací mužských rodných jmen *Uuno*, *Tauno* a *Urpo* a ve finštině se užívají ve významu ‚hloupý' (s. 131–154). – MZ

8. ***Nordic Journal of Socio-Onomastics / Nordisk tidskrift för socioonomastik*****, 4, 2024, 1, 161 s., ISSN 2004-0296 (tisk), ISSN 2004-0881 (online)**

Přestože dosud časopis *Nordic Journal of Socio-Onomastics* vycházel jenom jednou ročně, v roce 2024 se čtenáři dočkali hned tří čísel, z toho dvou tematických, přičemž každé z nich obsahovalo čtyři nebo pět příspěvků. Tematické bylo hned první číslo 4. ročníku, které přineslo pět studií zaměřených na problematiku osobních jmen a genderu. V prvním článku se **Anna-Maija Castrén** snaží zjistit, jakou roli hraje humor v diskusích budoucích manželů o tom, jaké příjmení budou užívat po svatbě (s. 15–40). Otázkou příjmení u párů žijících v manželství se zabývá i **Line Førre Grønstad**, která ve své studii zkoumá, jak muži v Norsku

hodnotí tradiční model, kdy si po svatbě ponechají své příjmení, a jak nahlížejí na možnost vzít si příjmení své ženy (s. 41–67). **Katrine Kehlet Bechsgaard** se věnuje problematice volby příjmení v dánských rodinách (s. 69–100). **Jane Pilcher**, **Hannah Deakin-Smith**, **Emilia Aldrin** a **Hanh Thi My Nguyen** se ve společném příspěvku zabývají změnami rodných jmen a příjmení v současné britské společnosti (s. 101–136). **Julia Sinclair-Palm** v závěrečné studii tohoto čísla zkoumá změny rodných jmen u mladých trans lidí v Kanadě, Irsku a Austrálii (s. 137–161). – MZ

9. ***Nordic Journal of Socio-Onomastics / Nordisk tidskrift för socioonomastik*****, 4, 2024, 2, 166 s., ISSN 2004-0296 (tisk), ISSN 2004-0881 (online)**

Druhé číslo 4. ročníku severského socio-onomastického časopisu přineslo čtyři články. V prvním z nich **Solveig Bollig** hledá rozdíly mezi norskými a islandskými mužskými osobními jmény ve 23 krátkých ságách o Islanďanech ze 13.–15. st. (s. 5–46). **Märit Frändén** se zabývá zápisem diakritiky u vybraných cizojazyčných příjmení ve švédských úředních dokumentech. Konkrétně se jednalo o příjmení původu maďarského (např. *Szabó*, *Molnár*, *Takács*), španělského (např. *Rodríguez*, *López*), vietnamského (např. *Hoàng*, *Phùng*) a tureckého (např. *Çelik*, *Öztürk*). Analýza ukázala, že v naprosté většině případů byla zkoumaná příjmení zapsána bez diakritiky, výjimkou je pouze turecké *-ü-*, které bylo zachováno v 90 % případů (s. 47–80). V následujícím příspěvku **Guy Puzey** metodou onomastické autoetnografie zkoumá problematikou vztahu rodného jména a identity. Na základě své vlastní zkušenosti se změnou jména, ke které se rozhodl již v dětství, poukazuje na psychologické důvody, které mohou vést k rozhodnutí změnit si jméno (s. 81–130). **Emma Sköldberg** a **Lena Wenner** v článku nazvaném *Proč Paříž, a ne Praha?* zkoumají, která vlastní jména byla zahrnuta do nejnovějšího vydání slovníku *Svenska Akademiens ordlista* (s. 131–166). – MZ

10. ***Nordic Journal of Socio-Onomastics / Nordisk tidskrift för socioonomastik*****, 4, 2024, 3, 147 s., ISSN 2004-0296 (tisk), ISSN 2004-0881 (online)**

Třetí číslo 4. ročníku časopisu pro severskou socio-onomastiku je tematické – přineslo čtyři články na téma *Osobní jména a mnohojazyčnost v historickém kontextu*. V prvním z nich **Michelle Waldispühl** nastiňuje, které aspekty vztahu mezi osobními jmény a migrací byly v severských zemích dosud zkoumány (např. vliv jazykových kontaktů na formu jména, volba jména ve vícejazyčném prostředí, vynucené i dobrovolné změny jmen), a ukazuje, jak se v průběhu historie jednotlivá témata vyvíjela a proměňovala (s. 15–58). **Lennart Ryman** se zabývá označováním Finů a Němců ve středověkých stockholmských pramenech (s. 59–82). **Daniel Solling** se zaměřil se na mužská jména *Sighvast* (severského původu), *Silvester* (latinského původu) a *Silvast* (švédská podoba jména *Silvester*), která byla ve středověku často zaměňována, až začala být postupně považována za jedno a totéž

rodné jméno (s. 83–117). **Birgit Eggert** se v závěrečném příspěvku zabývá vznikem a vývojem dánských rodných jmen zakončených na *-ke*, např. *Fedderke* (m.), *Heinike* (m.), *Gretke* (f.), *Elseke* (f.), zkoumá jejich areálové rozšíření a zastoupení mezi mužskými a ženskými jmény (s. 119–147). – MZ

11. *Namn och bygd, Tidskrift för nordisk namnforskning*, 111, 2023, 206 s., ISSN 0077-2704

V tomto čísle skandinávského časopisu, který se zaměřuje především na severskou toponomastiku, najdeme sedm studií, drobnější příspěvky a devět recenzí, které se týkají publikací o toponymii či urbanonymii ve Skandinávii a historicky souvisejících územích, či obecných onomastických monografií. V úvodním článku se **Vidar Haslum** zabývá jednoslabičnými podstatnými jmény středního rodu, u kterých se v nominativu a akuzativu objevuje plurálové zakončení na *-ar* nebo *-ir*, pokud se tato substantiva vyskytují jako geografické názvy, což podle autora naznačuje přechod těchto substantiv od středního rodu k flexi ženského či mužského rodu. Podle autora se tento morfologický jev u výrazů ze staroseverské slovní zásoby projevuje na úrovni fonologie a prozódie, protože většina toponym ve zkoumané oblasti je dvouslabičná. To souvisí s primární funkcí jmen odlišovat, což v případě jednoslabičných toponym, u kterých je větší pravděpodobnost homonymie, není vždy možné (s. 5–12). **Eva Nyman** se v rozsáhlé stati věnuje sakrálním staroseverským toponymům předkřesťanského období v severních částech Norska a Švédska. Míněny jsou názvy, které vycházejí z obecných označení i konkrétních jmen staroseverských bohů, případně obsahují výrazy jako ‚posvátné místo' a ‚svatyně' nebo ‚svatý'. Ve Švédsku jsou jména tohoto typu doložena nejdále v oblasti středního Norrlandu (tj. přibližně v okolí města Östersund), dále na sever už ne. Na norské straně se objevují v jižní části regionu Trøndelag (tj. přibližně na úrovni města Trondheim). Dále na sever se nevyskytují toponyma obsahující jména bohů, ale v regionu Troms (severní Norsko) jsou podél pobřeží Atlantiku doložena sakrální toponyma jiných typů. V oblastech mezi Švédskem a Norskem tato jména chybějí úplně a autorka se domnívá, že se zde s ohledem na sámské osídlení mohla vyskytovat sámská sakrální toponyma. Tato skupina toponym zde však doposud nebyla zdokumentována a srovnávací studie by zde případně mohla odhalit komplementaritu těchto jmen v staroseverštině a příslušných sámských jazycích (s. 13–60). **Svante Strandberg** se věnuje výkladu názvu ostrova *Lovö(n)* v jezeře Mälaren (Stockholm). Za pravděpodobné vysvětlení považuje autor s ohledem na topografii ostrova vznik ze staroseverského substantiva žen. rodu **lō* ‚louka na vodním břehu; mýtina, otevřené místo', které snad vzniklo z pragermánského výrazu **lauhō* ‚jas, záře' (s. 61–68). **Samuele Mascetti** se zabývá pomístním jménem *Kvigno* v obci Lærdal (region Indre Sogn, západní Norsko), které má v dané oblasti pouze dva doklady (označení farmy a letních pastevních přístřešků). Výklad tak vychází z detailní analýzy nejen lingvistických, ale i topografických aspektů

daného jména. Podle autora tvar *Kvigno* vznikl z názvu řeky **Kvíg(a)*, a ten ze staroseverského výrazu *kvíga* ‚jalovice, dobytek'. Autor se dále domnívá, že s ohledem na výskyt tohoto jména v lokalitě, kde je jinak několik významných farem z prehistorického období (např. *Mo* a *Rå*), je možné i vznik toponyma *Kvigno* datovat do období od 1. do 8. stol. n. l. (s. 69–88). **Lennart Hagåsen** zkoumá toponyma v provincii Hälsingland (severní část středního Švédska na pobřeží Botnického zálivu) zakončená na *-åck* a *-uck* [-ɔk], [-ok], [-ʊk] a porovnává je s podobnými názvy v provincii Södermanland (na pobřeží jižně od Stockholmu). Ve většině případů byl zápis těchto názvů postupem doby (chybně) změněn na *-åker* (šv. *åker* ‚pole, orná země'), ale u některých jmen došlo k fonetické změně na [-ɪk], která se odrazila i v zápise. Srovnání těchto toponym ze dvou oblastí potvrdilo teorii, že tato zakončení v toponymech lze vysledovat k apelativu *vik* ‚zátoka, záliv' s ohledem na lokalitu, kde se vyskytují (blízko zátok), i když došlo k topografickým změnám (vysušení vodních ploch vlivem zvedání zemské desky) (s. 89–124). **John Insley** vychází z analýzy toponyma *Lox(h)am*, které je zaznamenáno v hrabství Lancashire. Přesná lokalita není známa, ale je možné, že se jedná o farnost Penwortham, kde je doloženo i skandinávské osídlení (srov. Namenkundliche Informationen, 109/110, 2017, o kterém jsme informovali v AO 2020, 61/2, s. 475). Tuto analýzu dále rozpracovává a věnuje se především dalším toponymům v tomto hrabství, která mají dativní zakončení plurálu *-um* (častý výskyt v severní Anglii), např. *Newsham*, *Wesham*, *Lathom*, a přítomnost Skandinávců na daném území potvrzují (s. 125–136). V posledním článku se dvojice autorů **Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen** a **Ivalu Kristine Lidsmoes** věnuje koloniálnímu a postkoloniálnímu užívání dánských toponym v Grónsku od 1. pol. 18. století do současnosti, a to v porovnání s dalšími koloniemi Dánska a Norska v tropických oblastech. Vedle toho autoři věnují pozornost i postkoloniálnímu diskurzu v Grónsku a Dánsku v souvislosti s doporučeními skupiny UNGEGN. Ještě před příchodem Dánů (1721) se zde v rámci obchodních kontaktů s Nizozemskem a Anglií začala objevovat toponyma z těchto jazyků, která však byla později podánštěna (výslovností, či překladem). Dánská administrativa také zaváděla nová toponyma, a to především pro větší sídelní jednotky a významné krajinné prvky, přičemž většina těchto nových jmen byla bez přímého vztahu k daným lokalitám. Většinou se jednalo o využití jmen významných osobností např. politiků či členů královské rodiny. Některá jména byla velmi poetická, což je jev, který byl zaznamenám např. i na Dánském Zlatém pobřeží (v Guinejském zálivu, přibližně oblast dnešní Ghany) a v Dánské Západní Indii. Jako velmi oblíbená součást mnoha dánských toponym se v Grónsku objevuje výraz *håb* ‚naděje' (na rozdíl od Dánska, kde se vyskytuje velmi sporadicky). Kromě toho ale dánská administrativa hned od začátku v Grónsku zaznamenala a začala využívat velký počet lokálních toponym. Menším sídlům a krajinným prvkům byly většinou ponechány grónské názvy, kdežto lokality s dánským či jiným evropským názvem byly zaznamenávány i se

jménem původním (autoři zde mluví o tzv. dvojím jménu). Pro veškerou oficiální administrativu byla užívána dánština, ale s místním obyvatelstvem probíhala komunikace téměř výhradně v grónštině, respektive v jejích dialektech, a Gróňané neměli možnost se dánsky učit až do roku 1925. Od roku 1979 docházelo k postupnému přechodu od dánštiny ke grónštině a od roku 1996 jsou veškerá oficiální toponyma výhradně v grónštině a v této podobě se používají i v Dánsku. Existuje i *Výbor pro grónská toponyma*, který je na celém území Dánska nejvyšší autoritou, co se týče grónské toponymie. Od dvojích jmen se upustilo a ve veřejné administrativě se využívají pouze grónské podoby toponym (s. 137–162).

Následuje sekce „Drobné příspěvky" (s. 163–176), která zahrnuje zamyšlení nad původem názvu řeky **Lina* (**Staffan Fridell**), antroponymy *Æiwisl* a *Roðwisl* dochovanými na runových kamenech (**Staffan Fridell**), výrazem *hjul* „(vodní) kolo' ve švédských toponymech (**Svante Strandberg**) a oikonymem *Julebygd* (jižní Rogaland, Norsko), které také patrně s výrazem *hjul* souvisí (**Inge Særheim**). Většina z devíti recenzí (s. 177–199) je psaná švédsky a týká se publikací, které se zabývají skandinávskou toponymií (či urbanonymií). Za zmínku stojí anglicky psaná recenze dvojjazyčné monografie *Ainmean Tuineachaidh Leòdhais* /*The Settlement Names of Lewis, 1–2* (psáno paralelně skotskou gaelštinou a anglicky, vydáno 2022). Autorem knihy je Richard A. V. Cox a autorem recenze **Alan Macniven**. – SW

12. *Beiträge zur Namenforschung*, 56, 2021, 3, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

V první studii se **Jaroslav David** a **Tereza Klemensová** věnují německým toponymům na českém území v české poválečné publicistice v letech 1945 a 1946, tedy bezprostředně po odsunu německého obyvatelstva z českého území (s. 187–207). **Walter Wenzel** se zabývá původem Slovanů v oblasti mezi Labem a Sálou ve světle vlastních jmen (s. 209–219). **Jörg Timmermann** se věnuje etymologii choronyma *Katalánie* (*Catalunya*) (s. 221–235). Spoluautory posledního článku tohoto čísla jsou **Andrea Fransesco Lanzicher** a **Albrecht Greule** a zaměřují se na **Morgiodūnon*, název keltského oppida objeveného náhodou v městě Roggwil (kanton Bern, Švýcarsko) v roce 2008 (s. 237–249). Následují recenze (s. 251–307). – SW

13. *Beiträge zur Namenforschung*, 56, 2021, 4, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

Autorem prvního článku je **Jens Leonhard**, který se věnuje názvům pivovarů v regionu Franky (spolková země Bavorsko). Při tvoření těchto chrématonym je možné zaznamenat tři převládající tendence – jména jsou motivována jménem majitele, názvem lokality nebo významných místních památek. Spíše než inovace a kreativita je při tvoření těchto jmen patrný vliv tradice a regionální identity

(s. 309–326). **Milena Belosevic** zkoumá sémantickou a pragmatickou rovinu modifikace jmen za účelem zesměšnění, a to na příkladech jmen některých německých političek a politiků (např. *Angela Merkohl*). Podle autorky z pohledu pragmatiky převládají dvě funkce, které vycházejí ze sémantického obohacení jména: vytvořené (respektive přetvořené) jméno vyjadřuje a hodnotí vlastnosti dané osoby a zároveň vytváří určité proroctví ohledně jejího dalšího chování (s. 327–350). **Luzius Thöny** se zabývá významem a původem toponyma *Toubwald* v německém hornoalemanském dialektu (oblast Švýcarska). Autor považuje dřívější výklad jména na základě galského **dubu-* ‚černý' za problematický a jako pravděpodobnější navrhuje etymologii na základě adjektiva *taub* (současná švýcarská němčina) ‚hluchý; neúrodný; odumřelý', což by v tomto případě mohlo znamenat i ‚les, který je neudržovaný; kde jsou uschlé stromy'. Je zde patrná souvislost s apelativem *toubwelde* (plurál), které se objevuje mj. ve významu ‚panský les (vlastněný a chráněný vrchností)'. Patrně tak od původního *taub* došlo k významovému posunu a jméno se stalo právním termínem s významem ‚chráněný les' (s. 351–371). **Marco Cristini** se zabývá historií (pseudo)etymologického výkladu jména *Totila*, jehož nositelem byl jeden z posledních ostrogótských vládců, kterému byl v 17. století chybně připsán význam ‚nesmrtelný' (s. 373–376). Následuje několik krátkých článků, jejichž autorem je **Norbert Wagner**. V textech se věnuje starověkým germánským kmenům (Kimbrové, Suardonové, Tenkterové, Chattové, Usipiové/Usipetové) a etymologickému výkladu jejich názvů, případně některým (staro)germánským osobním jménům (s. 377–402). Zbytek čísla je věnován recenzím (s. 403–438). – SW

14. *Beiträge zur Namenforschung*, 57, 2022, 1, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

Číslo začíná nekrologem profesora Heinricha Tiefenbacha (1944–2021), který byl dlouholetým redaktorem tohoto časopisu a působil zde v letech 1994–2020 (s. 1–4). **Simone Busley** a **Theresa Schweden** analyzují způsob využívání jmen, příjmení a obecnějšího oslovování u osob zapojených do soudních rozepří a procesů, které byly zaznamenány v soudních knihách (tvz. Haderbücher) ve městě Ingelheim (Německo) od konce 14. do začátku 16. století (s. 5–25). **Wolf-Armin Freiherr von Reitzenstein** se zabývá starými nářečními podobami toponym v Bavorsku a tím, jakým způsobem se k těmto podobám v latinských a německých textech z období od 9. do 19. století odkazovalo (s. 27–79). **Guilio Imberciadori** zkoumá název kmene Ligurů (lat. *Ligures*) v severní Itálii, který na základě praindoevropského kořene **(s)lig-us-́* vykládá jako ‚jasní, zářiví' (s. 81–97). **Jörg Timmermann** se soustřeďuje na jižní část Centrálních Pyrenejí, kterou na základě distribuce dvou typů toponym (zakončených na *-iés* a *-dunum*) považuje za kontaktní zónu mezi severními a jižními keltskými kmeny (s. 99–109). Následují recenze (s. 111–117). – SW

15. *Beiträge zur Namenforschung*, 57, 2022, 2, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

V prvním příspěvku se **Theresa Schweden** zabývá tzv. rodinnými kolektivy, která odkazují k více členům téže rodiny. Tyto podoby vycházejí z genitivu (např. *Müller-s*) a podle autorky představují určitý přechod mezi genitivem a plurálem. V současných dialektech tyto tvary odkazují k tzv. nukleární rodině, tedy těm, kdo bydlí spolu, kdežto v historii (v předindustriálním období) se vztahovaly na celou domácnost (tedy i služebnictvo) (s. 121–149). **Simone Berchtold** a **Luise Kempf** představují projekt zaměřený na vytváření Atlasu příjmení v německy mluvících oblastech Švýcarska (*Familiennamenatlas der Deutschschweiz*) (s. 151–163). **Norbert Wagner** zkoumá několik doposud nejasných starohornoněmeckých osobních jmen (s. 165–187). **Siegwalt Lindenfelser** se věnuje jménům v online videohrách. Konkrétně analyzuje způsob jejich zápisu, sémantiku a motivaci pojmenování v názvech cechů, měst a hráčů v multiplayerové hře *Forge of Empires* (s. 189–229). **Arend Quak** se zaměřuje na jména dochovaná v marginálních v jedné z kopií díla *Historia Naturalis* od Plinia Staršího. Tato jména odkazují na řeky, města a regiony v oblasti Beneluxu a Francie. Některé z těchto glos už byly zveřejněny, nicméně několik jmen bylo při jejich dřívějších zpracováních přehlédnuto, a právě ta jsou v této studii analyzována (s. 231–241). Následují recenze (s. 243–250). – SW

16. *Beiträge zur Namenforschung*, 57, 2022, 3, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

Toto číslo je věnováno využití jmen v propagaci (něm. Werbende Namen) a připravily ho hostující redaktorky **Antje Lobin** a **Nina Janich**, které téma v úvodu představují (s. 251–255). V prvním článku vychází **Sabine Heinemann** z předpokladu, že reklama funguje jako nedílná součást vytváření obchodní značky a identity. K vytváření značky dochází prostřednictvím zvoleného jména a způsobu, jak se o daném produktu mluví v reklamách a propagačních materiálech. Autorka ukazuje proměnlivost komunikování (vytváření) značky na analýzách materiálů týkajících se několika typů vozu značky Citroën (s. 257–282). **Svenja Dufferain-Ottmann** analyzuje rozsáhlý korpus názvů politických stran ve Francii od roku 1958 (Pátá republika). Zaměřuje se na způsoby a vzorce, jak byly názvy stran tvořeny s ohledem na aktuální sociální diskurz, a konstatuje, že ke změnám začalo docházet v 90. letech a souvisejí se ztrátou důvěryhodnosti politiků (s. 283–310). **Ambra Ottersbach** a **Daniel Solling** v článku s názvem *Staubi & Robban* zkoumají individuální názvy strojů a technických zařízení v Německu a Švédsku. Data vychází z online dotazníku, kde respondenti z obou zemí uváděli nejen jména, ale i motivaci pojmenování. Autorka a autor se soustřeďují na to, jak jsou ve výsledném pojmenování patrné původní názvy značek a jaké jazykové jevy lze u těchto jmen pozorovat (s. 311–341). **Melanie Kunkel** se zaměřila na jména pro bytové novostavby v Německu. Podle ní patří tyto názvy mezi ergonyma, nicméně mají velmi

mnoho společného s toponymy. Specifické pro ně je také to, že většinou existují jen během období marketingu stavby a jejího prodeje. Autorka uvádí, že motivy pojmenovávání jsou velmi transparentní a jména jsou tvořena především z názvu lokality, výrazných stavebních prvků budovy a také z lexikálního pole „bydlení, život, domov“, často odkazují k přírodě a využívají anglické slovní zásoby či slov, která vyjadřují kvalitu a prestiž (s. 343–361). **Florian Koch** a **Laurent Gautier** zkoumají postoje fotbalových fanoušků k novým názvům stadionů svých fotbalových týmů ve Francii a Německu. Tato jména jsou často komerční a odkazují k názvu sponzora daného sportovního klubu (s. 363–385). – SW

17. *Beiträge zur Namenforschung*, 57, 2022, 4, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

V první studii tohoto čísla popisuje **Daniel Kroiß** způsob, jakým docházelo v období renesance a humanismu (od pol. 16. do pol. 17. stol.) k polatinštění nebo pořečtění příjmení učenců, kteří tímto krokem vyjadřovali příslušnost k elitě vzdělanců. Většinou se jednalo o prodlužování jména o víceslabičné sufixy, které zároveň měly vliv na prozódii, a jména se dala dobře skloňovat v latinském textu (např. *Simonides*, *Pistórius*). Tato jména se v Německu i Nizozemsku stále objevují (s. 387–430). **Diether Schürr** zkoumá rétský nápis dochovaný na štítě, který byl nalezen ve Fernpassu. Podle něj může nápis obsahovat výraz keltského původu a není jisté, zda se jednalo o apelativum, či proprium (s. 431–436). **Joachim Andraschke** se věnuje původu jména *Menosgada*, které zmiňuje Ptolemaios a které bylo ztotožněno s lokalitou Hallstadt u Bamberku (Německo). Etymologii tohoto pojmenování porovnává s výklady podobných jmen doložených v této lokalitě (s. 437–457). **Inge Pohl** analyzuje formální, sémantické a funkční aspekty v názvech mateřských škol a podobných institucí pro péči o děti v předškolním věku v jednom z okresů ve spolkové zemi Bádensko-Württembersko (Německo). Autorka si všímá souvislosti mezi názvy těchto institucí a tím, kdo je jejich zřizovatelem, tedy zda se jedná o státní, církevní nebo soukromé zařízení (s. 459–489). Následují recenze (s. 491–497). – SW

18. *Beiträge zur Namenforschung*, 58, 2023, 1–2, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (onlline)

Toto dvojčíslo je tematické a připravily ho hostující redaktorky **Antje Dammel** a **Theresa Schweden**. Zaměřeno je na způsob odkazování k osobám (něm. Referenz auf Personen in Variation/en), což je téma, jež vychází z workshopu věnovaného gramatice a sociopragmatice neoficiálních osobních jmen v německých dialektech (s. 1–10). Studie jsou rozděleny do dvou částí. V první části najdeme články věnované synchronním a diachronním referenčním systémům na venkově (s. 11–106), v druhé pak studie zaměřené na konkrétní projevy různorodého využívání referenčních systémů (s. 107–310).

V první stati se **Hans Ramge** zabývá vývojem jmen po chalupě v Hesensku (s. 11–31). Jménům po chalupě ve stejné spolkové zemi, ale tentokrát v synchronním pohledu, se věnují v následující stati autorky **Hanna Fischer** a **Maria Luisa Krapp**, které zkoumají vzorek mluvčích z vesnice Großseelheim ve středním Hesensku. Podle nich je tento neoficiální referenční systém, který v souvislosti se socioekonomickými změnami od pol. 20. století zaniká, úzce propojený se sociolingvistickými a sociodemografickými dispozicemi mluvčích a velkou roli hraje znalost a užívání nářečí, lokalita a věk (s. 33–56). **Simone Busley** a **Theresa Schweden** opět využívají materiál soudních protokolů z raného novověku (viz jejich článek v Beiträge zur Namenforschung, 2022/1), tentokrát z širšího časového období (1468–1485 a 1521–1530), a zaměřují se na diachronní variace a posuny v užívání referenčních podob. Uvádějí, že před ustálením příjmení jako oficiální části jména je možné zaznamenat různé strategie, jak byly osoby odlišovány. Jednalo se například o uvedení lokality či původu. Ten bylo možné vyjádřit například uvedením jména otce v genitivním tvaru na prvním místě, případně jiných atributů vyjadřujících rodinné vztahy (s. 57–85). V posledním textu první části se **Georg Cornelissen** snaží rekonstruovat systém oslovování ve venkovských komunitách dolního Porýní okolo roku 1900. Vychází přitom z literárních textů psaných v místních nářečích. Tyto zdroje ukazují, že existovalo oslovení pouze v 2. os. sg. a pl. a žádné zdvořilostní podoby se nepoužívaly. Použití rodného jména sloužilo k vyjádření blízkosti a symetrie vztahu, či jeho asymetrie způsobené věkem či sociálním postavení. Příjmení v oslovení hrála jen malou roli (s. 87–106).

Jens Phillip Lanwer analyzuje formulace referencí v komunikaci více účastníků (s. 107–141). **Susanne Günthner** se soustřeďuje na adnominální posesivní konstrukce v interakcích na WhatsAppu, konkrétně na tvary 3. os. sg., které mohou být používány i samotným mluvčím o sobě samém (s. 143–168). **Tanja Ackermann** se zabývá sociopragmatikou a areálovou distribucí vokativu v německy mluvících zemích. Data vycházejí z dotazníku, který byl zaměřen na používání osobních jmen, mazlivých oslovení, výrazů označujících příbuzenský vztah a zájmen při oslovování. Autorka uvádí, že častější je výskyt vokativních tvarů v jižní části zkoumané oblasti a kombinace zájmena a jména v oslovení (tj. např. *du, Anna*) je vázáno pouze na jih (s. 169–204). **Theresa Schweden** a **Antje Dammel** ve svém článku shrnují základní výsledky výzkumného projektu zaměřeného na gramatiku a sociopragmatiku neoficiálních podob osobních jmen v německých dialektech. Autorky mimo jiné uvádějí, že frekvence nářečních tvarů se liší podle regionu, věku a velikosti komunity (s. 205–227). **Damaris Nübling** zkoumá situace a kontext, kdy lidé nemohou, nesmějí nebo nechtějí jméno druhého člověka při komunikaci uvádět, a s čím vším může (ne)používání jména v interakci souviset. Jako příklad uvádí sociální hierarchii (s. 229–254). **Alexander Werth** se zaměřuje na význam a použití lexému *Leute* (‚lidé‘) v německých dialektech, kde ho lze vnímat jako

polyfunkční referenční výraz (s. 255–282). **Helen Christen** se věnuje generickému maskulinu v mluveném jazyce (s. 283–310). – SW

19. *Beiträge zur Namenforschung*, 58, 2023, 3, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

Úvodní text je věnován vzpomínce na Friedhelma Debuse (1932–2023), německého onomastika, který se na publikaci tohoto časopisu řadu let podílel jako autor a recenzent (s. 311–313). V první studii zkoumá **Alexander Dübbert** kognitivní ukotvení psané podoby názvů značek, které se jinak vyskytují především v grafické podobě jako loga (s. 315–333). **Norbert Wagner** srovnává v následujícím krátkém textu etymologii názvů *Alesaciones* (lat.) a *Elisaza* (starohornoněm.) pro oblast Alsaska (s. 335–340). Následují recenze (s. 341–351). – SW

20. *Beiträge zur Namenforschung*, 58, 2023, 4, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

Čtvrté číslo tohoto ročníku je opět tematické. Jako hostující redaktorky ho připravily **Damaris Nübling** a **Mirjam Schmuck** a tématem jsou osobní jména v evropských zemích. Obsahově vychází z konference, která se uskutečnila v červnu 2022 na univerzitě v Uppsale a na jejíž organizaci se obě redaktorky podílely, i z tohoto důvodu jsou články publikovány v angličtině (s. 353–354). **Anna-Maria Balbach** předkládá obecnější studii, ve které srovnává systémy rodných jmen a pojmenovávací zvyklosti v Anglii, Německu, Francii a Nizozemsku od období reformace do současnosti (s. 355–392). **Mirjam Bäßler** zkoumá způsoby pojmenovávání nemanželských dětí ve východním Frísku v období 1700 až 1925, kdy se ještě striktně dodržoval patronymický systém. Nemanželské dítě takové jméno nemělo, protože nemohlo, a většinou dostávalo jméno po matce či jejím otci. Absence patronyma však u dané osoby byla určitou společenskou stigmatizací (s. 393–413). **Birgit Eggert** se zaměřuje na pravopis jmen jako způsob vyjádření jedinečnosti jména. Autorka vychází ze statistik v Dánsku za období 1995 až 2020 a analyzuje varianty zápisu čtyř rodných jmen – *Freja*, *Sofia*, *Oliver* a *Lucas* (s. 415–435). **Katharina Leibring** přináší přehledový článek, ve kterém shrnuje vývoj tradice oslavy svátků (jmenin) ve Švédsku, vzniku kalendářů, jejich proměn a využití od 19. století do současnosti (s. 437–458). V závěrečné studii srovnává **Mirjam Schmuck** metaforická vyjádření obsahující osobní jména v němčině a švédštině (s. 459–487). – SW

21. *Beiträge zur Namenforschung*, 59, 2024, 1–2, ISSN 0005-8114 (tisk), ISSN 2625-2139 (online)

Christina Sanchez-Stockhammer, **Philipp W. Stockhammer** a **Kerstin P. Hofmann** v prvním článku zpracovávají lingvistický model pojmenování pravěkých nálezů lidských pozůstatků. Vycházejí ze jména *Ötzi* (nález umrzlého muže, jehož jméno vzniklo ze jména údolí Ötztal v Alpách a hypokoristického sufixu *-i*)

a na základě online dotazníku předkládají systém, který vychází z toponyma (jména lokality nálezu) a sufixu (např. *-a*, *-ka*, *-mar*) (s. 1–44). **Nina Einhaus** si všímá regionálních rozdílů v distribuci rodných jmen v Německu v roce 2020 (s. 45–66). **Konrad Kunze** se zabývá podobným tématem – rodnými jmény, která vycházejí ze jmen svatých uctívaných v konkrétních lokalitách a regionech. Autor tentokrát zpracovává jména od A do Q (Adalbero – Quirinus), jména začínající R až W již zpracoval dříve (s. 67–77). **Theresa Schweden** zkoumá jména psů v Německu. Vychází z dat online dotazníku z roku 2023 a konstatuje, že právě u pojmenování psů je možné vidět vzrůstající tendenci využívat antroponyma. Jako zdroj jsou pak využívány např. seznamy jmen pro narozené děti. Majitelé psů podle ní kladou důraz na to, aby jméno bylo jedinečné a odpovídalo také osobnosti zvířete. Autorka kromě toho sestavila seznam neoficiálních pojmenování psů („přezdívek"), která hrají ve vztahu člověka a zvířete velkou roli. Podle ní je právě u psů na základě onymických dat možné mluvit o posunu mezidruhové hranice, kdy je psům připisována vlastní osobnost a jsou vnímáni jako individuality (s. 79–104). **Daniel Kroiß** zkoumá názvy mlýnů, které řadí mezi toponyma, nikoli mezi označení sídel (místních částí). Tato místa jsou spojena s určitou funkcí (mletí obilí) a typické je pro ně druhové označení *-mühle* (‚mlýn') jako součást názvu. Autor si všímá toho, že se jména mlýnů často měnila, patrně v souvislosti s mlynáři. Další vliv na motivaci pojmenování mívala lokalita nebo stáří budovy (s. 105–136). **John Insley** se zabývá toponymem *Dadlington* (Leicestershire), které se snaží rekonstruovat na základě nedoloženého staroanglického antroponyma **Dædela*, **Dad(d)a* (s. 137–146). Dalších několik příspěvků se věnuje projektům a zpracování toponymie určitého území. **Wolfgang Janka** rekapituluje projekt zaměřený na zpracování historických místních jmen v Bavorsku (*Historisches Ortsnamenbuch von Bayern – HONB*), jehož cílem je analyzovat názvy všech existujících i zaniklých sídel na území Bavorska, a to jak z jazykového, tak z historického hlediska vývoje osídlení. Dosud bylo vydáno 40 svazků, od roku 2018 byly publikovány čtyři a další čtyři v současné době procházejí redakční úpravou (s. 147–151). Podobně tematicky zaměřený je i příspěvek, jehož autorkou je **Jaqueline Reber**. Ta představuje projekt *Soluthurnisches Orts- und Flurnamenbuch*, který si klade za cíl zpracovat a publikovat historická a současná toponyma na území kantonu Solothurn ve Švýcarsku. Poslední, šestý díl této publikace by měl vyjít v roce 2025 (s. 153–157). **Barbara Aehnlich** a **David Brosius** se zabývají projektem zaměřeným na digitální zpracování pomístních jmen v Durynsku, jehož cílem je zachování lokálního kulturního dědictví (srov. též Namenkundliche Informationen, 2021/113). Materiál bude veřejnosti přístupný prostřednictvím online portálu (s. 159–180). V posledním článku autorka **Inge Bily** představuje metodu typologického zpracování a mapování slovanských a germánsko-slovanských toponym v Atlase starosrbských toponymických typů (*Atlas altsobrischer Ortsnamentypen*) (s. 181–220). Následují recenze (s. 221–260). – SW

22. *Namenkundliche Informationen*, 2021, 113, 414 s., ISSN 0943-0849

V úvodu čísla najdeme text k 30. výročí vzniku Německé onomastické společnosti (Deutsche Gesellschaft für Namenforschung), jehož autoři, **Gabriele Rodríguez** a **Christian Zschieschang**, shrnují historii a vývoj této organizace (s. 11–15). Následující stránky patří vzpomínce na zesnulé kolegy a kolegyně z oblasti onomastiky, mezi kterými je Barbara Czopek-Kopciuch, Heinrich Tiefenbach, Edgar Hoffmann a také právě Gabriele Rodríguez (s. 16–32). V prvním článku představuje **Barbara Aehnlich** vznik online portálu pomístních jmen ve spolkové zemi Durynsko. Tato jména, jejichž sběr probíhá už více než sto let, odráží regionální specifičnost z hlediska identity i historie. Sbírka jmen momentálně prochází digitalizací, jejímž výsledkem bude online databáze (o výsledcích práce pak autorka informuje mimo jiné v časopise Beiträge zur Namenforschung, 2024/1–2). Vznik portálu je založen i na participaci obyvatel a běžných uživatelů toponym, tzv. „citizen science" (s. 35–52). V následující studii **Harald Bichlmeier** přezkoumává dosavadní etymologické výklady hornofranckých místních jmen *Püchitz*, *Hohenpölz*, *Tiefenpölz*, *Pölz*, *Pöllitz*, †*Pölz*/*Pölnitz* a *Weidnitz* v severovýchodním Bavorsku. Pro jména *Püchitz* a *Weidnitz* připouští jako možný původ ze západogermánských i slovanských jazyků, pro skupinu *Pöl(nit)z* uvádí jako pravděpodobnější vznik z praslovanštiny (s. 53–92). Následuje francouzsky psaná stať. **Richard Brütting** se v ní zabývá funkcí jmen v románu *Le Testament français* (ang. *Dreams of My Russian Summers*), který napsal Andrei Makine, francouzský spisovatel ruského původu (s. 93–126). **Karlheinz Hengst** zkoumá toponyma obsahující výraz *Schlett-* ve východní části středního Německa z hlediska historie osídlení a vlastníků panství (Schlettau). Na základě historických dokladů vyvozuje, že tyto názvy se dají pravděpodobně spojit se severními Čechami a apelativem *slatina*, nicméně je těžké odlišit, zda mají slovanský či germánský původ právě s ohledem na skutečnost, že se jedná o slovansko-germánskou kontaktní zónu, fonetická struktura je podobná a také je podobný význam lexémů využitých v toponymech (s. 127–158). **Peter Jordan** se v anglicky psaném článku zamýšlí nad toponymy jako „kondenzovanými narativy" o daném krajinném prvku a komunitě, která jméno vytvořila. Toponyma chápe jako indikátory toho, jak lidé vnímají a vytvářejí své okolí (s. 159–176). I následující článek, jehož autorkou je **Éva Kovácz**, je psán anglicky. Autorka se zabývá strukturou a typy místních jmen v maďarštině, které odkazují k přírodnímu prostředí, a charakterizuje je na základě sémantických a lexikálně-morfologických modelů (s. 177–192). **Elisabeth Gruber-Tokić**, **Gerhard Ram** a **Gerald Hiebel** přibližují procesy, metody a způsoby zpracování jmen v historických textech a také problémy, které při počítačové digitalizaci mohou nastávat (např. v případě ortografických variant). Autoři pracují se jmény uvedenými v textech z 15. a 16. stol., které se vztahují k hornictví (s. 193–218). **Stefan Ruhstaller** zkoumá lidové názvy prehistorických skalních rytin v iberorománské jazykové oblasti a uvádí, že tato jména jsou často motivována vyrytými obrazy a symboly

(s. 219–242). **Luzius Thöny** se zaměřuje na osobnost Conrada Gessnera, švýcarského vzdělance z 16. století, který se do značné míry věnoval i jménům a jejich etymologiím a je považován za průkopníka onomastiky (s. 243–282). **Walter Wenzel** zkoumá slovanská toponyma a antroponyma zakončená na *-mir* a *-mer*, jejich původ a distribuci (s. 283–300). **Anne Zastrow** se zabývá lingvistickými aspekty jmen používaných během těhotenství pro nenarozené děti. Autorka vychází z materiálu získaného prostřednictvím dotazníků (450 respondentek, celkově 685 těhotenství) a sleduje, z jakých základů tato „prenatální jména" vznikají a co je pojmenovacím motivem. Tato neoficiální jména vyjadřují vztah a citovou blízkost, které se projevují v komunikaci s nenarozeným dítětem, a také fungují jako marker sociální existence, která je dítěti tímto způsobem přiznaná (s. 301–322). **Christian Zschieschang** přináší přehled aktuálního stavu výzkumu dolnolužickosrbských pomístních jmen, která jsou v podobě sbírek a slovníků dostupná v Institutu lužické srbštiny. Mnoho z těchto sbírek však zatím nebylo zpracováno a autor se v článku zabývá možnostmi propojení těchto obsahově poměrně odlišných sbírek a materiálu do jednotné databáze (s. 323–348). Následuje diskuze a recenze (s. 351–412). – SW

23. ***Namenkundliche Informationen*****, 114, 2022, 348 s., ISSN 0943-0849**

V úvodu tohoto čísla informují redaktoři o změnách, které se týkají digitální podoby časopisu a jeho online dostupnosti, především pokud jde o archiv starších čísel (s. 9–10). Následuje vzpomínka na Volkmara Hellfritzsche (1935–2022) (s. 11–20). Dále v čísle najdeme třináct studií a čtyři recenze. V první studii se **Bianca Beníšek** zabývá příjmeními německého původu v Pardubicích (s. 23–36). **Raphael Dohardt** zkoumá etymologii toponyma *Macau* v kontextu čínsko-portugalské koloniální historie a jazykového diskurzu (s. 37–64). **Milan Harvalík** a **Iveta Valentová** shrnují vývojové tendence současné neoficiální antroponymie v Česku a na Slovensku (s. 65–84). **Martina Heer** představuje výsledky své dizertační práce, ve které zpracovávala osobní jména (jejich zápis a různé varianty), která se dochovala v urbářích z 16. století v kantonu Bern (s. 85–104). **Karlheinz Hengst** přináší nový výklad místního jména *Zöblitz* (Sasko), kterému přisuzuje slovanský původ. Podle autora patrně vzniklo z osobního jména *Sobela*, jehož nositelem byl zřizovatel první celnice v tomto místě, které leží na staré cestě do Čech, a to v době před německým osídlením (12. století), kdy v této oblasti žilo obyvatelstvo slovanského původu (s. 105–118). **Karl Hohensinner** srovnává, jak jsou při vzniku nových toponym (20. a 21. století) využívána osobní jména a jak se toto využití liší v závislosti na generickém označení lokality, které je součástí pojmenování (např. *-siedlung*). Zkoumaný materiál pochází z Horního Rakouska (s. 119–146). Rakouskou toponymií se zabývá i následující článek, ve kterém **Emanuel Klotz** zkoumá etymologii místních jmen slovanského původu ve východním Tyrolsku, která jsou zakončena sufixem *-ica* (s. 147–168). **Tim Köring** a **Barbara Aehnlich** analyzují názvy skupin ultra fanoušků v německé fotbalové lize. Autoři tato jména označují za podskupinu

ergonym a věnují se analýze typů těchto pojmenování a motivaci jejich vzniku (s. 169–202). *Volker Kohlheim* zkoumá „interonymitu" jako formu intertextuality v povídce *Gutmanns Reisen*, jejímž autorem je Wilhelm Raabe, který pomocí jmen v textu využívá nepřímý způsob vyprávění zážitků z vlastní cesty a vytváří několik rovin interonymické reference (s. 203–220). *Sam Mersch* se zaměřuje na možnost rekonstruování sítě cest (většinou dálkových tras), které v Lucembursku vznikly za pozdní doby římské a byly využívány ještě ve středověku, kdy v jejich blízkosti vznikala pomístní jména, která na existenci cest odkazovala. Autor uvádí, že tento výzkum využívá onomastickou kartografii a celkově vyžaduje interdisciplinární přístup (s. 221–250). **Anita Rácz** zkoumá místní jména, která označují osady založené německými osadníky v Maďarsku v období raného středověku (doklady pro tato jména jsou pak z pozdější doby). Zaměřuje se na ta pojmenování, která obsahují lexém *német* (‚Němec, německý'). Tato jména se nepřekvapivě objevují v oblasti severoseverozápadu a Zadunají (s. 251–282). **Anikó Szilágyi-Kósa** zkoumá názvy vín vyráběných v Rakousku (Burgenland a Štýrsko) a západním Maďarsku, tedy v oblasti bývalé římské provincie Panonie. Názvy mohou obsahovat prvky z obou jazyků bez ohledu na zemi původu a také velmi často zahrnují jiná jména – toponyma (dle oblasti původu), antroponyma (dle producenta, majitele vinice apod.) či názvy podniku (jiná chrématonyma) (s. 283–302). **Iwar Werlen** ve spolupráci se **Sandro Bachmannem** prostřednictvím místních jmen zkoumají vývoj osídlení. Konkrétně se zaměřují na německé osídlení ve švýcarském kantonu Oberwallis (Horní Valais), kde toponymie dosvědčuje postupnou německou kolonizaci tohoto regionu a přechod od francouzštiny k němčině (s. 303–324). – SW

24. *Namenkundliche Informationen*, 115, 2023, 466 s., ISSN 0943-0849

První část tohoto čísla je tematicky zaměřena na „onomastiku a (pozdní) starověk, respektive (raný) středověk" (Namenforschung und Altertumskunde) a vychází z příspěvků přednesených na semináři se stejným zaměřením pořádaném v Curychu v říjnu 2022, který v úvodu k tematické části přibližují **Martin Hannes Graf** a **Ludwig Rübekeil** (s. 13–16).

Tematická část obsahuje jedenáct studií, které jsou rozděleny do několika bloků podle toho, jak byly tematicky zařazeny v semináři. První blok je věnován nejstarším historickým vrstvám dochovaných jmen, především z prehistorického období, a jejich výkladům. V první stati **Harald Bichlmeier** zkoumá hydronyma, která patří k nejstarší vrstvě dochovaných toponym. Zaměřuje se na etymologické výklady, podle kterých jsou některá z těchto hydronym „staroevropská", respektive předindoevropská. Autor tento způsob výkladu odmítá a doporučuje uvedené výklady revidovat pomocí metod moderní indoevropeistiky (s. 17–38). V následujícím článku zkoumá **Luzius Thöny** dvě švýcarská toponyma – hydronymum *Schüss* a oikonymum *Susch*, které spojuje podobná etymologie. Autor se domnívá, že oba názvy patrně vycházejí ze jména (jinak nedoložené) keltské bohyně **Segusiā* (s. 39–54).

Karl Hohensinner se zabývá interpretací předhistorických jmen v nevědeckém diskurzu, tedy pseudoetymologickými výklady založenými mimo jiné na tzv. fantomových kořenech a nesprávné segmentaci, které se objevují v ezoterickém kontextu a/nebo za účelem vytvoření dojmu mimořádného stáří (s. 55–78).

V druhém bloku najdeme články zaměřené na metody a využití historické kontaktní onomastiky. **Elia Ackermann** vychází ze své dizertační práce a přibližuje data a metody, jež využila při zpracování jazykové integrace starorétorománských substrátových toponym s ohledem na hláskové změny v němčině, které umožňují zrekonstruovat gramatické aspekty starších forem rétorománštiny (s. 79–94). **Emanuel Klotz** přináší doplnění svých dříve publikovaných textů (*Slavia Tirolensis I – III*), ve kterých zpracovává hláskové změny v bavorsko-slovanské jazykové kontaktní zóně na území východního Tyrolska. Toto doplnění zahrnuje středověké výpůjčky toponym ze slovanských jazyků do bavorštiny (skupina hornoněmeckých dialektů, kterými se hovoří i v Rakousku) (s. 95–116). Slovansko-germánská jazyková kontaktní zóna je zpracovávána i v následujících článku, jehož autorem je **Christian Zschieschang**. Ten zkoumá materiál dostupný v soupisu desátků opatství Hersfeld (Hersfelder Zehntverzeichnis) a klasifikuje ho v souvislosti s historií osídlení (s. 117–134).

Třetí blok je věnován onomastice v keltských jazycích. **Corinna Salomon** se zabývá nápisy (rytinami) z doby železné (předřímské období), které jsou dochovány v jižním Švýcarsku a dokládají existující inventář osobních jmen. Autorka se zaměřila především na prvky rétštiny v těchto nápisech a případné rozdíly mezi lepontským a galským způsobem tvoření antroponym (s. 135–180). **Albrecht Greule** a **Andrea Francesco Lanzicher**, který poskytl archeologické informace, se věnují názvům helvétských oppid v západním Švýcarsku. Autoři pracují s termínem „Namenarchäeologie“ (‚onomastická archeologie‘) a soustřeďují se na tvoření a motivaci helvétských toponym (s. 181–206).

Následující blok je věnován prehistorickým a raně středověkým osobním jménům. **Wolfang Haubrichs** přináší onomastickou a jazykověhistorickou reflexi genealogie rodu Viktoridů (Zacconovů) v původně římské provincii Raetia Prima za jejich vlády, tj. v období od 6. do 8. stol. (s. 207–226). **Christoph Hössel** zkoumá legendu *Translatio sancti Alexandri* (jinak též známou pod názvem *De miraculis sancti Alexandri*), která byla sepsaná v letech 863 až 865 v klášteře Fulda a pojednává o převozu ostatků sv. Alexandra z Říma do kláštera Wildeshausen roku 851. Autor se soustřeďuje na zápis osobních jmen, která jsou zde zaznamenána, a to včetně jejich grafické stránky, a porovnává jejich jazykový status s dalšími dochovanými záznamy ve staré sasštině (s. 227–244). **Volker Schimpff** se zaměřuje na rozšíření inventáře jmen ve šlechtických rodech v raném středověku. Konkrétně se věnuje rodu Merovejců a poukazuje na to, že jejich jména obvykle obsahovala prvky *chlod-*, *child-* a *-mer*/*mer-* a že tradice pojmenování byly často přejímány ze šlechtických rodů žen, které byly za merovejské panovníky provdávány (s. 245–274).

Druhá část tohoto čísla je věnována příspěvkům s jiným tematickým zaměřením. **Elia Ackermann** informuje o závěrečných letech dokončeného projektu *St. Galler Namenbuch* (SGNB). Jedná se o zpracování toponymického materiálu (anoikonym), který vznikal od 19. stol. v kantonu St. Gallen ve východním Švýcarsku. Jedním z cílů, respektive přesahů tohoto projektu je poskytnout návod, jak postupovat při práci nadalších podobných projektech (s. 277–296). **Julian Blaßnigg** zkoumá historii osídlení rakouského spolkového státu Salcburk, který představoval významnou lokalitu pro transport přes Alpy. Autor vychází z toponym a jejich etymologií, které jsou dostupné v rámci projektu *Historical-Etymological Lexicon of Salzburg Place Names* (s. 297–320). **Karlheinz Hengst** zkoumá nejstarší doklady toponym v Dobna-Gau v regionu saského Vogtlandu (čes. Fojtsko). Tento materiál byl zaznamenaný roku 1122 za účelem stanovení hranic farnosti. Dobna-Gau je oblastí obývanou Slovany od 8. stol. a bezchybný zápis toponym dokládá, že zapisovatel měl dobrou znalost slovanského jazyka. Dokument je tak dokladem německo-slovanského jazykového kontaktu na tomto území v období raného středověku (s. 321–346). **Bernd Koenitz** zkoumá etymologii místních jmen *Laubach* a *Lautitz (Łuwoćicy)* na lužickosrbském území německého Saska. Obě jména jsou očividně slovanského původu, autor však uvádí i další souvislosti, např. s oikonymem *Glaubitz*, a také poukazuje na téměř identický etymologický vývoj jména *Laubach* a českého oikonyma *Libouchec* (s. 347–382). Anglicky psaný článek, jehož autorem je **Sam Mersch**, je prvním ze série studií tohoto autora věnovaných historii zemědělství na území Lucemburska ve světle pomístních jmen. Autor uvádí, že navzdory mnohojazyčnosti této země převažují ve zkoumané toponymii lexémy germánského původu. Zkoumaná anoikonyma souvisejí s pěstováním plodin. V případě názvů souvisejících s chovem zvířat převládají jména odkazující na pastviny a pastevní chov (s. 383–420). Anglicky psaný je i následující článek, ve kterém se **Melinda Szőke** zabývá významem nepravých listin (tedy takových, u kterých není možné určit jejich chronologický status) pro historickou toponomastiku (s. 421–432). Poslední příspěvek, jehož autorkou je **Jana Valdrová**, pojednává o rodově neutrálních jménech[1] v Česku. Dle názoru autorky není těmto jménům a nebinárně se vymezujícím osobám věnován ze strany úřadů dostatek pozornosti (s. 433–448). Závěrečnou část tohoto vydání tvoří recenze (s. 459–464). – SW

[1] Zde si dovolím vyjádřit nesouhlas s autorčiným tvrzením, že pojem *rodově neutrální jméno* je v české onomastice neznámý (s. 433). Těmito jmény se zabývá M. Knappová v publikaci *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* (2017, s. 88–92). MV ČR poskytuje aktualizovaný seznam rodově neutrálních jmen (webové stránky Ministerstva vnitra https://mv.gov.cz/clanek/seznam-rodove-neutralnich-jmen.aspx) a odd. onomastiky ÚJČ AV ČR, v. v. i., řeší v posledních letech stále vyšší počet dotazů a žádostí na ověření rodově neutrálních jmen. (SW)

25. *Folia onomastica Croatica*, 33, 2024, 244 s., ISSN 1330-0695 (tisk), ISSN 1848-7858 (online)

Nové číslo časopisu *Folia onomastica Croatica* přineslo tentokrát sedm studií, pět recenzí, jednu zprávu z konference a nekrolog profesorky Gracijely Čulićové (1936–2024).

Nusret Drešković a **Edita Spahić** se ve své studii zaměřují na historickou toponymii Sarajeva. Z dobových pramenů excerpovali názvy z oblasti městského jádra, které již nejsou v užívání, a na jejich příkladě ilustrují někdejší přírodní charakter této lokality (s. 1–21). **Anđela Frančić** věnuje pozornost chorvatské onomastické terminologii a zdůrazňuje potřebu jejího provázání s terminologií jiných slovanských jazyků (s. 23–38). **Jan Holeš** se zaměřuje na fytonyma. Analyzuje dvě stě jmen kultivarů masožravých rostlin publikovaných v bulletinu *Carnivorous Plant Newsletter*. Mezi těmito názvy se objevují jak jména odvozená z proprií (např. *Sarracenia Rudolf II.*, *Sarracenia Aphrodite*), tak i z apelativ (např. *Dionaea Periscope*) (s. 39–56). **Jožа Horvat** se ve svém příspěvku dotýká nestandardizovaných urbanonym. V rámci terénního výzkumu shromáždil téměř sto neúředních jmen pro obytné komplexy v Záhřebu. Jejich znalost je však většinou omezena na blízké okolí a jen minimum z nich je známo obyvatelům celé metropole (s. 57–122). **Jasminka Kuzmanovska** přináší vhled do toponym v díle byzantského historika Prokopia z Kaisareie. Autorka se zaměřuje na etymologii jmen dvou pozdně antických pevností *Ἀργικιανόν* (*Argicianum*) a *Γεντιανόν* (*Gentianum*) (s. 123–146). **Krunoslav Mikulan** představil téma z literární onomastiky. Analyzoval antroponyma v románech skotského spisovatele Christophera G. Nuttalla a srovnával je s literárními jmény v díle chorvatského spisovatele Olivera Franiće (s. 147–183). **Domagoj Vidović** a **Ilija Vukotić** sledovali toponyma ve městě Zupci v Černé Hoře. Analyzovali původ a etymologii 347 zeměpisných jmen, z nichž některá pocházela z rétorománštiny, jiná např. z turečtiny (s. 185–203).

Po studiích následovaly recenze. **Jožа Horvat** recenzoval publikaci Martiny Hranj o příjmeních ve Varaždínu s názvem *Varaždinska prezimena: Pregled mijena prezimenskoga sustava i onomastička raščlamba*. Autorka se v ní věnovala 1617 příjmením, která excerpovala z pramenů vzniklých od 16. do 20. století (s. 205–209). **Tanja Kuštović** hodnotila třetí svazek slovníku *Bosanskohercegovačka prezimena* (autorkami jsou Amira Turbić-Hadžagić a Đenita Haverić), jenž se zabývá bosenskými příjmeními, která vznikla z titulů a čestných označení (s. 210–213). **Vladimir Skračić** posuzoval publikaci Nihady Ibrišimović *Ilijaška toponimija*, která sleduje zeměpisná jména v oblasti severozápadně od Sarajeva. Autorka tamější toponymii nezkoumá izolovaně, nýbrž ve velmi širokém kontextu geografických, historických, demografických a ekonomických souvislostí (s. 214–219). **Maja Vlahova-Angelova** a **Gergana Petkova** recenzovaly nejprve sborník *Proceedings of the Fifth International Conference on Onomastics, Name and Naming: Multiculturalism in Onomastics* (s. 220–223) a následně také sborník *The Sixth*

International Conference on Onomastics, Name and Naming: (In)correctness in Onomastics (s. 224–227). Číslo uzavírá zpráva **Ivety Valentové** a **Patrika Jakubka** o 23. slovenské onomastické konferenci *Tradičné a nové v onomastike*, která proběhla v září roku 2024 v Prešově (s. 228–240). – MP

26. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska, sectio FF – Philologia*, 42, 2024, 2, 250 s., ISSN 0239-426X (tisk), ISSN 2449-853X (online)

Nové číslo polského časopisu obsahuje 14 studií včetně 3 onomastických. **Piotr Złotkowski** analyzoval šlechtické přídomky a přezdívky užívané v aristokratické rodině Popławských z oblasti Podlasí v 16. a 17. století (s. 111–130). **Ewa Zmuda** zkoumala nová jména, která si volili členové mnišských řádů deseti různých kongregací od 17. do poloviny 19. století. Často se jednalo o nově vytvářená mluvící jména vycházející z latiny (např. *Amata*, *Dewota*, *Fides*), která byla užívána pouze v rámci uzavřené komunity kláštera a nepronikla do běžného užívání (s. 131–142). **Samuela Tomasik** ukázala na příkladu „Sovětského šampaňského" ideologické změny chrématonym, k nimž dochází v důsledku rusko-ukrajinské války (s. 169–180). – ŽD

27. *Stylistyka*, 33, 2024, 258 s., ISSN 1230-2287 (tisk), ISSN 2545-1669 (online)

Hostujícími editorkami tematického čísla časopisu *Stylistyka* věnovaného „Vlastním jménům a stylu" byly Danuta Lech-Kirsteinová a Anna Tabiszová. Časopis přinesl 13 studií, narozeninové medailonky Rudolfa Šrámka (**Žaneta Dvořáková**, s. 231–239) a Felikse Pluty (**Krzysztof Lisiecki**, s. 241–253) a ohlédnutí za XXIII. konferencí MiOKO (**Danuta Lech-Kirstein**, s. 255–258).

Mirosława Sagan-Bielawa sledovala užívání výrazu *Slezsko* (*Śląsk*) v tisku, který vycházel v Polsku a v Haliči v letech 1916–1922. Až do konce 1. světové války referoval především k oblasti v rámci Rakouska-Uherska, to se změnilo ve 20. letech, kdy byly k Polsku připojeny části Slezska patřící dříve Rakousku-Uhersku a Prusku (s. 5–21). **Tomasz Jelonek** popsal sběr neoficiálních toponym na slezském venkově v oblasti Wręczyca Wielka (s. 23–39). **Robert Słabczyński** se věnoval lidové etymologii vybraných pomístních jmen užívaných menšinovými Lemky (s. 41–54). **Anna Piechnik** představila způsoby pojmenování osob (oficiální jména, přezdívky) užívané v běžné každodenní komunikaci obyvateli několika vsí v jižním Polsku (s. 55–66). Přezdívkám byl věnován i další příspěvek, jehož autorem byl **Tomasz Kurdyła** (s. 67–79). **Katarzyna Burksa** se zabývala názvy sportovních televizních programů (s. 81–100). Dvojice autorek **Lidia Przymuszała** a **Dorota Świtała-Trybek** se zaměřila na jména kulinářských akcí, festivalů, workshopů apod. (s. 101–116). **Vladimír Patráš** se věnoval opisným pojmenováním v on-line publicistice (s. 117–129). **Radosław Marcinkiewicz** analyzoval jména hudebních alb, která jsou zároveň jmény kapel, jedná se tedy podle něj o eponyma (s. 131–152). **Anna Andrzejewska** zkoumala jména učebnic španělštiny

a polštiny (s. 153–173). Na strategie užívané v e-mailovém marketingu se zaměřila **Izabela Domaciuk-Czarny** (s. 175–192). **Izabela Łuc** ve svém příspěvku představila literární urbanonyma vycházející z frazeologie v příbězích pro děti Agnieszky Zimnowodzké (s. 193–209). **Paweł Graf** analyzoval užívání vlastních jmen v dílech expresionistů (s. 211–226). – ŽD

28. *Słowo. Studia Językoznawcze*, 15, 2024, 226 s., ISSN 2082-6931 (tisk), ISSN 2956-963X (online), https://doi.org/10.15584/10.15584/slowo.2024.15

Číslo polského jazykovědného časopisu *Słowo* obsahuje několik onomastických příspěvků. **Agnieszka Jurczyńska-Kłosok** zkoumala variantní a paralelní tatranská oronyma, v souvislosti s tím hovořila o polyonymii (s. 23–43). **Łukasz Karpecki** se zabýval výběrem rodných jmen od poloviny 18. do začátku 21. století v obci Nowosiółki Dydyńskie ležící u hranic Polska s Ukrajinou (s. 60–78). **Miroslav Kazík** sepsal neoficiální živá jména užívaná vdanými ženami v jedné obci v regiónu Horná Myjava (s. 79–100). **Bożena Kochman-Haładyj** analyzovala metonymii jako prostředek ve rčeních a příslovích, v nichž se vyskytuje nějaké označení místa (např. Every man meets his Waterloo at last, What happens in Vegas stays in Vegas apod.) (s. 101–118). **Małgorzata Magda-Czekaj** zkoumala jména činžovních domů a roztřídila je do kategorií podle motivace pojmenování (např. *Kamienica Jana Starowicza*, *Kamienica pod Baranami*, *Kamienica Czarna*, *Kamienica Gdańska* aj.) (s. 119–137). Psycholingvistická studie **Marty Nowak** se týkala fonetické stránky toponym, konkrétně shlukům souhlásek na jejich začátku (s. 138–146). **Ewelina Zając** se věnovala přezdívkám ve škole (s. 217–226). – ŽD

29. *Rakovnický historický sborník*, 18, 2021 (2023), 2; *Rakovnický historický sborník*, 19, 2022 (2024), 1

Rakovnický historický sborník přinesl dvě studie **Petra Šapovaliva** věnované soupisům pomístních jmen. *Aleš Uldrich a jeho soupis pomístních jmen Rakovnicka a Křivoklátska* je studie, která vyšla v ročníku 18 (s. 103–116). V následujícím ročníku pak nalezneme Šapovalivovu studii s názvem *Karel Jaromír Topinka a nejstarší soupis pomístních jmen z jihozápadního Rakovnicka*. Autor v ní představuje soupisy pomístních jmen z roku 1891 pro obce Hřebečníky, Skryje a Týřovice, které sestavil místní učitel (s. 101–125). – ŽD

30. *Névtani Értesítő*, 46, 2024, 252 s., ISSN 0139-2190 (tisk), ISSN 2064-7484 (online)

Nové číslo maďarského časopisu přineslo 10 studií, 11 recenzí knih, 8 shrnutí obsahů časopisů a 4 články v rubrice události.

Réka Tasi se v prvním příspěvku zamýšlela nad postavením vlastních jmen v literatuře (s. 9–11). **Norbert Fekete** analyzoval vlastní jména v epigramech publikovaných na přelomu 18. a 19. století (s. 13–32). **Julianna Lőrincz** zkoumala propria v jedné Petőfiho básni a její překlady do angličtiny a ruštiny (s. 33–42).

Problematice překladu antroponym a toponym v díle Ference Molnára do angličtiny, němčiny, francouzštiny a italštiny se věnovala **Anna Sasvári** (s. 43–52). Možnostmi překladu ironických pojmenování v díle Gyuly Krúdyho se zabýval **József Pethő** (s. 53–63). **Judit Kusper** ukázala na jménech postav v knihách Magdy Szabó možnosti pojmenovávání i interpretace těchto jmen založené na čtení alegorickém, intertextuálním, psychoanalytickém a feministickém (s. 65–76). **Judist Kecskés** se zaměřila na funkce vlastních jmen v detektivním románu Lilly Bánhidiové (s. 77–97). **Anett Schäffer** se zabývala úlohou proprií v utopických románech Margaret Atwoodové (s. 99–116). **Enikő Gréczi-Zsoldos** se věnovala možnostem nářečního a sociolingvistického využití sbírky zeměpisných jmen z župy Nógrád (Novohrad), kterou shromáždil Frigyes Pesty v letech 1863–1865 (s. 117–125). **Kitti Hauber** představila *Databázi historických příjmení Zadunají*. Data pocházejí z daňových registrů z let 1767–1774 a doplňují materiál Atlasu historických příjmení Maďarska (s. 127–150). Na *Atlasu historických příjmení Maďarska* je založena i habilitační práce **Jánose N. Fodora**, jejíž shrnutí je v části onomastických zpráv a materiálů (s. 173–178). – ŽD

II. MONOGRAFIE A SBORNÍKY

31. Majtán, Milan: *Štúdie z literárnej onomastiky*. Valentová, I. – Laliková, T. (eds.). Bratislava: Veda, 2024, 106 s., ISBN 978-80-224-2073-0

Editorky Iveta Valentová a Tatiana Laliková shromáždily v jednom svazku všechny studie zesnulého Milana Majtána věnované literární onomastice. V úvodu představily osobnost tohoto předního slovenského onomastika. I. Valentová poté v medailonku vyzdvihla přínos M. Majtána na poli slovenské literární onomastiky. Monografie obsahuje celkem 13 Majtánových studií, jež byly předtím roztroušeny v různých časopisech a konferenčních sbornících, které vyšly v 70. a 80. letech 20. století. Studie nejsou uspořádány chronologicky, ale tematicky. První oddíl se věnuje vlastním jménům v dílech Boženy Slančíkové Timravy, obsahuje čtyři příspěvky na toto téma. Do následujícího oddílu bylo zařazeno šest analýz jmen v dílech dalších autorů. Závěrečný oddíl se zaměřuje na teoretické otázky tvoření a působení literárních vlastních jmen, na problematiku překladu i na možnosti zařazení literární onomastiky do výuky na vysokých školách. – ŽD

32. Święcicka, Małgorzata – Peplińska, Monika: *Miasto – Przestrzeń zróżnicowana językowo kulturowo i społecznie*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, 2024, 293 s., ISBN: 978-83-8018-602-6

Polský sborník se věnuje jídlu a vaření z pohledu jazyka a kultury, onomastiky i literatury. Onomastické příspěvky tu najdeme dva. **Małgorzata Witaszek-**

Samborska se věnovala názvům poznaňských kaváren z pohledu strukturních a sémanticko-motivačních modelů (s. 123–140). **Piotr Tomasik** se zaměřil na tzv. pseudoapelativa v názvech stravovacích zařízení, např. *Chleboteka*, *Tequilarnia*, *Pizzarium* apod. (s. 141–154). – ŽD

33. Bily, Inge: *Wörterbuch der slawischen Appellativa in Ortsnamen zwischen Saale und Bober/Queis*. Wien: Praesens Verlag, 2024, 273 s., ISBN 978-3-7069-1230-3

V roce 2023 byla v AO uveřejněna recenze slovníku slovanských osobních jmen rekonstruovaných na základě místních jmen z území severozápadního Německa (Inge Bily: Wörterbuch der slawischen Personenamen in Ortsnamen zwischen Saale und Bober/Queis. Bautzen: Domowina-Verlag, 2022; viz AO 2023, s. 427–430). Jen s dvouletým odstupem vychází následující díl této jedinečné publikace, a to slovník apelativ obsažených v místních jménech dané oblasti. V úvodních pasážích knihy autorka předkládá široký seznam literatury, popisuje stav výzkumu i materiálová východiska práce a představuje způsob zpracování slovníku (s. 7–67). Samotný slovník (s. 68–272) je pojednán obdobně jako slovník starosrbských osobních jmen, ovšem s ohledem na charakter zpracovaného materiálu. Jako heslové slovo se uvádí rekonstruované apelativum, popř. adjektivum nebo předložka (v MJ užitá jako prefix), a následuje přehled místních jmen jednotlivých slovotvorných typů, na jejichž základě bylo apelativum rekonstruováno. U každého místního jména pak najdeme historické doklady a odkazy na literaturu, která se jím zabývá. Jako příklad uveďme apelativum **brov*, **brev* s významem ‚můstek/lávka, trám'. Bylo rekonstruováno na základě historických dokladů místního jména *Fröbitz* (západně od obce Bad Blankenburg), vytvořeného od daného základu toponymickým sufixem *-ica* nebo *-ьcъ*. – JM

34. Svobodová, Hana: *Sprachkontakt, Bevölkerungsaustausch und Sprachwechsel nach 1945: Am Beispiel von Braunau/Broumov in Böhmen*. Berlin: Peter Lang, 2024, 320 s., ISBN 978-3-631-88214-6

Německá monografie Hany Svobodové se zaměřuje na jazykovou situaci v oblasti někdejšího jazykového kontaktu v českém pohraničí. Publikace, která je výsledkem několikaletého výzkumu, zkoumá jazykový vývoj na Broumovsku – v lokalitě, která byla dříve osídlena převážně německy mluvícím obyvatelstvem. Svobodová vychází ze své disertační práce obhájené na univerzitě v Lipsku v roce 2019. Autorka sleduje vývoj nářečí v Broumově a jeho okolí od roku 1945, kdy vlivem odsunutí německého obyvatelstva došlo k zásadní změně demografické skladby regionu, až po současnost. Ve své analýze se snaží identifikovat stopy dřívějšího česko-německého jazykového kontaktu v mluvě současných obyvatel. Výběr lokality odůvodňuje specifickými historicko-geografickými a kulturními

podmínkami regionu. Cílem její práce však není klasická nářeční monografie – autorka usiluje o vytvoření komplexního obrazu jazykové situace v tomto někdejším česko-německém kontaktním prostředí. Jazyk obyvatel nově příchozích po roce 1945 považuje za nářečně homogenní. Řadí jej do severovýchodočeské nářeční podskupiny, neboť většina dosídlenců přišla do Broumova z nevelké vzdálenosti.

Monografie je rozdělena do deseti kapitol a staví na bohatém korpusu nářečních dat, který autorka získala během vlastního terénního výzkumu realizovaného v letech 1996 až 2006. Hana Svobodová využila metody přímého rozhovoru i dotazníkového průzkumu s mluvčími různých generací. Korpus dále obohatila studiem archivních materiálů, a to jak z dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český (využila výsledky výzkumu nářečí v blízkém Hlavňově), tak i z regionálních archivů a muzeí. Mezi těmito institucemi vyniká muzeum v bavorském Forchheimu, které spravuje cenné dokumenty komunity Němců odsunutých po válce z Broumovského výběžku.

Publikace Hany Svobodové je primárně nářeční a propriálnímu materiálu v ní není věnována cílená pozornost. Přesto však autorka uvádí několik vlastních jmen (převážně toponym). V souladu s dialektologickým zaměřením své práce zachycuje jejich lokální výslovnost (např. *v Broumouje* nebo *Hronousko*; s. 166 a 274). Ačkoliv publikace není koncipována jako onomastický text, využití toponym k podpoře autorčiných hypotéz by si zasloužilo doplnění textu o relevantní onomastické zdroje. Například při vysvětlování etymologie hydronyma *Metuje* (s. 33) chybí odkazy na odbornou literaturu. Autorčin výklad místního jména *Vlásenka* z českého apelativa *vlasy* (s. 233) by bylo vhodné konfrontovat například s lexikonem Antonína Profouse. Autorka se okrajově věnuje i vztahu mezi českými a německými jmény obcí broumovského výběžku, přičemž uvádí některé nepřesnosti – například pro Hlavňov používá chybný německý ekvivalent *Groß Labany* (s. 208) místo *Groß Labnay*, případně *Labney*.

Přínosem autorčina výzkumu je informace o setrvávání původního německého toponyma *Bišofštajn* (*Bischofstein*; s. 231 a 242) pro osadu Skály, která je dnes součástí Teplic nad Metují. K tomu je možno doplnit, že běžná je v místním úzu i podoba *Bišík* (AO 2024/1, s. 172). Autorce se také podařilo v promluvě jednoho z respondentů výzkumu zaznamenat pozoruhodné lidové jméno pro Polici nad Metují – *Kvíčerov*, které vzniklo z lokální výslovnosti spojení *k večeru* (s. 197 a 266). Lze doplnit, že toponymum *Kvíčerov*, stejně jako přezdívka pro polické obyvatele *Kvíčeráci* se prokazatelně užívaly již na počátku 20. století. Další obce v Broumovském výběžku měly rovněž svá obdobná jména, *Kvíčerov* se od nich liší tím, že je frekventovaný dodnes a stal se součástí několika obchodních názvů: srov. *Kvíčerovská pekárna*, *Kvíčerovská pouť* či *Kvíčerovské rozhledy* (jméno pro občasník). – MP

35. Ernst, Peter – Gaisbauer, Stephan – Greule, Albrecht – Hohensinner, Karl (Hrsg): *Namenforschung im Spannungsfeld zwischen Wissenschaft und Öffentlichkeit (Linz, 4.–6. Oktober 2018)*. Regensburger Studien zur Namenforschung, Band 12. Regensburg: edition vulpes, 2022, 524 s., ISBN 978-3-939112-35-8

Sborník obsahuje příspěvky z onomastického sympozia konaného 4.–6. října 2018 v Linci (Rakousko). Tématem konference byla, jak napovídá název, onomastika mezi vědou a veřejností. Příspěvky se dotýkají různých otázek „vědeckého" onomastického výzkumu a „laického" přístupu a také napětí a konfliktů, které mohou mezi těmito dvěma přístupy k onomastickému materiálu a jeho výkladu vznikat. Téma konference bylo zvoleno s ohledem na zájem medií a veřejnosti o onomastický výzkum, jeho výsledky a následnou interpretaci. V případě přístupů laické veřejnosti se může jednat o nesprávné (vědecky nepodložené) výklady jmen, tedy o lidovou etymologii, i o výklady ovlivněné různými módními tendencemi a nacionálně-romantickými ideologiemi. Tyto nesprávné interpretace jsou pak často využívány v politice, hospodářství, turismu apod. Nicméně ani věda není prostá ideologií v interpretaci a využití materiálu a i zde je nutná sebereflexe. Jedním z cílů publikace je nabídnout hlubší a obsáhlejší pohled na populárněvědecké zpracování onymického materiálu a jeho zpřístupnění veřejnosti a také ukázat možnosti sdílení dat v rámci interdisciplinární spolupráce mezi různými obory (lingvistika, archeologie, historie, biologie aj.).

Příspěvky pocházejí od autorů z Německa, Rakouska, Švýcarska, Česka, Maďarska, Lotyšska a Gruzie a jsou rozděleny podle tematického zaměření do několika skupin: (1) onomastika a internet, (2) onomastika a ezoterika, (3) etnonyma a toponyma, (4) antroponyma, (5) bionyma, (6) různé. Za zmínku stojí především první příspěvek Albrechta Greuleho, který se zabývá vědeckými publikacemi (toponomastickými slovníky) a různými výklady toponym dostupnými na internetu. Greule upozorňuje na několik skutečností, které práci s daty a jejich interpretaci ovlivňují. Mezi ně patří především skutečnost, že od dob existence internetu a Wikipedie čerpá laická veřejnost informace s ohledem na snadnou dostupnost právě odtud. To souvisí s tím, že vědecké výklady a data nejsou přístupná především ve smyslu popularizace, tj. v podobě pro laickou veřejnost snadno uchopitelné (s. 22–24). – SW

36. Jedlička, Josef – Diviš, Ivan: *Poslední průvodce Prahou*. Praha: Torst, 2024, 264 s., ISBN 978-80-7215-706-8

Prozaik a esejista Josef Jedlička a básník Ivan Diviš se po emigraci z Československa (po srpnu 1968) setkali v Německu, kde oba působili jako redaktoři rozhlasové stanice Svobodná Evropa. V polovině sedmdesátých let pak jako vzpomínka na domov vzniklo cca 200 hesel průvodce, který po 40 letech připravila k vydání z rukopisné pozůstalosti Klára Soukupová, literární badatelka zabývající se memoáry. Nejedná se ale o tradičního turistického průvodce vázaného na

konkrétní místa – kromě lokalit spojených s dětstvím a dospíváním obou autorů (Jedlička vyrůstal na Žižkově, Diviš na Vinohradech) text věnuje pozornost reáliím, lexiku a atmosféře doby, vzpomínkám na první lásky, zajímavým osobnostem a událostem apod. Z onomastického hlediska průvodce představuje pozoruhodný pramen nasycený množstvím toponym a především chrématonym (např. jmen kin, hospod, obchodů, sportovních klubů), která evokují vzpomínky na Prahu před emigrací. Oba autoři jim věnují prostor i v reflexích a komentářích, a potvrzují tak silný paměťotvorný a identitární potenciál proprií. Za všechny uveďme pro ilustraci dva úryvky. První se týká pražských biografů: „Naprostý vrchol v tomto ohledu bylo malé, provizorní, špinavé, zablešené kino na Poděbradově třídě (přitažlivé i tím, že tu nebyli přísní na věkovou hranici a školák tu mohl např. zhlédnout ‚poučný' film ‚alkoholismus a prostituce'), které se původně jmenovalo Balkán (žižkovsky Balgán), pak Kino slepců (!!), pak Pod Vítkovem a posléze Tábor (jak jinak ovšem…)" (s. 11–12). Druhý pochází z hesla *Žižkovský vrch*, *tzv. Šiškaperk*: „Říkalo se sice také Vítkov, ale častěji prostě Vrch, jdu na Vrch, je to na Vrchu, háječek na Vrchu, také jít přes Vrch, vzít to přes Vrch anebo přes zastávku (tedy karlínskou) […] Na karlínském svahu byl háječek (zmíněný ‚háječek' čili ‚hajdus'), místo považlivé, nemravné, obscénní prezervativové, kde opravdu byly provizorní boudy, v nichž přespávali tuláci, lumpenproletariát, a kde se patrně provozovala jednak prostituce nejhoršího druhu, jednak se tu hrály zakázané hazardní hry" (s. 233). – JD

37. Škrabal, Michal – Laubeová, Zuzana – Štěpánková, Barbora (eds.): *Korpusové přístupy k české diglosii*. Studie z korpusové lingvistiky 29. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2022, 145 s., ISBN 978-80-7422-944-2

Nevelká monografie věnovaná české diglosii, byť se jedná o nejednoznačně přijímaný koncept, se věnuje tématu v 5 kapitolách a je uzavřena oddílem 6 Výhled do budoucna. Analýza se opírá o dataset – soubor vytvořený spojením dvou seznamů lemmat, který zahrnuje 3000 nejfrekventovanějších lemmat z korpusu psaného jazyka SYN 2015 a 3000 nejfrekventovanějších lemmat ze dvou mluvených korpusů ORAL v1 a ORTOFON v1. Dataset obsahuje celkem jedinečných 4261 lemmat, přičemž 58 % (1739 lemmat) je společných. Pro onomastiku je zajímavá ústřední a také nejdelší kapitola 3 Kontrastivní analýza frekvenčních špiček psaného a mluveného lexika (s. 32–92), na níž se podíleli všichni editoři publikace. Podkapitoly 3.4 až 3.10 se věnují analýze konkrétních typů lemmat dle různých kategorií (např. adverbia, číslovky, univerbizáty, deiktická slova, přechylování apelativ). Oddíl 3.7 je věnován propriím (s. 73–82). Přináší pro češtinu první empiricky založenou kvantifikaci podílu proprií v textech – v psaném i mluveném jazyce je to cca 5% zastoupení propriálních lemmat, přičemž jednoznačně převažují antroponyma, a to jak základní, tak hypokoristické podoby rodných jmen. Z toponym jsou zastoupena jména větších obcí ČR (*Praha*, *Ostrava*), dále názvy států, které

jsou cílovými destinacemi českých turistů (*Egypt*, *Chorvatsko*), a jména evropských metropolí (*Berlín*, *Londýn*). Chrématonyma reprezentují názvy politických subjektů nebo jména značek a firem. – JD

38. Močičková, Jitka: *Mapování dějin. Role dějepisných atlasů ve středoevropském prostoru 1848–1989*. Praha: Karolinum, 2024, 342 s., ISBN 978-80-2465-796-7

Jitka Močičková z oddělení moderních transnacionálních a intelektuálních dějin Historického ústavu AV ČR, v. v. i. se dlouhodobě zabývá problematikou historické geografie a kartografie. Monografie *Mapování dějin* vychází z její dizertační práce Dějepisné atlasy 1848–1989 a středoevropský prostor obhájené na FF UK v roce 2022. I když kniha není zaměřena onomasticky a konkrétní onomastická témata se v ní vyskytují vzácně, představuje z pohledu možností zkoumání vlastních jmen inspirativní text a v českém prostředí první zevrubné pojednání (včetně kontextuálního a metodologického ukotvení) k poznání historické kartografie (ve smyslu ‚mapující historii'). Analýza 28 děl (atlasů i souborů map) je rozdělena do tří etap (1848–1918, 1918–1948 a 1948–1989) a kromě obecných školních atlasů materiál zahrnuje také speciální díla, např. *Malý biblický atlas* (1895), *Historický atlas k slovenským dejinám* (1942), *Historický atlas revolučního hnutí* (1956), *Československý vojenský atlas* (1965) nebo *Archeologický atlas Evropy a Československa* (1979). Každá perioda je uvedena precizním popisem středoevropského kartografického kontextu a přehledem vývoje dějepisného vyučování. Autorka se poté zaměřuje na jednotlivé atlasy z hlediska zvolených kartografických prostředků i prezentace historických témat, věnuje také pozornost jejich autorům a zmiňuje rovněž jazyk geografického názvosloví, popř. obecně vztah k originálu, pokud šlo např. o překladové texty. Jedinou onomasticky podrobněji pojednanou výjimku představuje *Historický atlas pro střední a odborné školy* (1938) Jaroslava Lameše, který vycházel z německé předlohy více méně apolitického atlasu *Geschichtsatlas für die deutschen Schulen in der Čechoslovakischen* [sic!] *Republik* Antona Altrichtera (1937; s. 134–146). V případě Lamešovy adaptace Jitka Močičková zdůrazňuje preferenci a místy i nadužívání českých a slovanských exonym zejména v oblasti Rakouska a Německa, příkladům Vircburk (Würzburg) a Tybinky (Tübingen) však autorka nesprávně přisuzuje Lamešovo autorství (s. 144). Lamešův atlas hodnotí jako dílo navazující na „kartografickou válku" probíhající již od 19. století v rámci souboje českého a německého nacionalismu. – JD

39. Lin, Wei-Yun: *Dìguó jiāfèng xià de táiwān yǔ bōlán / The Keys of the World: Taiwan and Poland between Great Powers*. Taipei: Avangard Publishing House, 2024, 608 s., ISBN 9786267463000

Autorkou monografie, která mapuje vztahy mezi Tchaj-wanem a Polskem od 17. století do současnosti, je tchajwanská překladatelka a polonistka Wei-Yun Lin.

Vzájemné kontakty, byť poněkud složitě, začínají v roce 1636, když byl polský misionář Wojciech Męciński, putující na portugalské lodi do Macca, zajat Nizozemci a převezen na Tchaj-wan. V roce 1936 navštívil ostrov pod japonskou správou polský novinář Aleksander Janta-Połczyński a napsal o své cestě reportáž. V padesátých letech 20. století byly dvě lodě společnosti Chipolbrok (Čínsko-polská společnost pro námořní dopravu), *Praca* a *Gottwald*, zadrženy námořnictvem Čínské lidové republiky. Později, když se polští námořníci vrátili do Polska, na základě jejich vzpomínek vznikla řada novinových článků a rovněž kniha kapitána Adama Lewandowského *Dziewięć miesięcy na Tajwanie* (Warszawa 1954). Obchodní vztahy mezi oběma zeměmi pokračovaly také v sedmdesátých a osmdesátých letech, navzdory studené válce, železné oponě a stannému právu na Tchaj-wanu i v Polsku.

Z pohledu onomastiky je monografie zajímavá především proto, že věnuje významnou pozornost rovněž toponymům *Tajwan* a *Formoza* v Polsku jako svědectví o vzájemných kontaktech (s. 459–526). Wei-Yun Lin objevila v období 2009–2023 na základě terénního a archivního výzkumu 48 takto nazvaných lokalit, které jsou rozesety po celém polském území. V některých případech se jedná o oficiální názvy, jiné jsou přezdívková jména. Jde o okrajové části měst nebo vesnic, část lesa, rybník, kopec, bar, budovu v továrním nebo školním areálu, terasu, vojenskou základnu. Po rozhovorech s místními obyvateli a analýze historického a sociálního kontextu Wei-Yun Lin zjistila, že většina těchto toponym se objevila právě v 50.–80. letech 20. století a jejich vznik byl ovlivněn převážně propagandou období studené války v polských novinách a rozhlase. Ta byla nejsilnější zejména v letech 1949–1953, kdy byl Tchaj-wan často zmiňován v kontextu čínské občanské války a korejské války. – JD

III. JEDNOTLIVÁ JMÉNA

40. Jména dětí v babyboxech v roce 2024

V Českých Budějovicích byla 5. 1. odložena holčička a Ludvík Hess, zakladatel spolku instalujícího babyboxy, který vybírá nalezeným dětem jména, ji pojmenoval *Vlaďka Luková* a okomentoval to takto: „Pojmenoval jsem ji sám podle jedné dobré ženy, která před několika roky umřela, takže takhle bude žít znovu.“ Druhé dítě v roce 2024 bylo odloženo v Třebíči dne 23. 2., chlapeček dostal jméno *Pavel* po mecenáši projektu Babybox. Po zesnulé mecenášce *Evě Němcové* byla pojmenována i holčička nalezená 28. 4. ve Znojmě. Ve svitavské nemocnici našli 27. 5. holčičku, kterou L. Hess pojmenoval *Klaudie* po jedné z dcer ředitelky nadace, která přispívá na babyboxy. Po zdravotní sestře z FN Královské Vinohrady a také po první lásce L. Hesse byla pojmenována holčička nalezená v Praze 25. 6. *Jiřina*. V nemocnici Hranice někdo odložil 18. 8. chlapečka, kterého Ludvík Hess

pojmenoval *Štěpán* na „počest svého přítele, básníka a spisovatele MUDr. Štěpána Votočka, ředitele Nemocnice Slaný“. Též chlapeček *Karel Severin*, nalezený 28. 9. ve Svitavách, dostal od L. Hesse jméno „na počest velkého mecenáše a svého přítele PhDr. Karla Severina, restaurátora brněnských památek, který nedávno zemřel“. I malý *Bohumil*, nalezený 30. 10. v Českých Budějovicích, se jmenuje podle přítele L. Hesse. Posledním dítětem odloženým do babyboxu v roce 2024 byla *Bára Hrubá*, která byla nalezena 29. 12. v Mostě a dostala své jméno podle předsedkyně spolku Dobrý skutek z Plzně. – ŽD

41. Projekt *Genetika a příjmení* – příjmení *Zelinka*

Projekt *Genetika a příjmení* vznikl v roce 2007. Jeho cílem je zkoumání příbuznosti vědomě nepříbuzných nositelů stejných příjmení pomocí genetické analýzy chromozomu Y. Jedním z prvních příjmení zařazených do projektu byl *Zelinka*. Jedná se zároveň o příjmení nejpočetněji zastoupené – osloveno bylo 1 908 nositelů příjmení, z nich se do projektu zapojilo 93 osob. Na základě genetických výsledků byli účastníci rozděleni do 36 nezávislých rodů a pro 35 z nich byl vypracován rodokmen. Ukázalo se, že příjmení *Zelinka* zřejmě vzniklo na více místech současně a nezávisle na sobě. Odhalilo se i to, že někteří nositelé příjmení *Zelinka* nejsou nositeli zelinkovské DNA. Genealogický výzkum pak ukázal, že tvar příjmení byl velmi stabilní, kromě variability v psaní *i*/*y* nebývalo komoleno. Doložena byla pouze jedna záměna *Zelinka*/*Zelenka* v Odoleně Vodě. Též jedna větev katovského a pohodnického rodu *Zelingerů* se začala na Čáslavsku zapisovat jako *Zelinkovi* (patrně ve snaze zbavit se zatíženého jména). V Mrsklesech na Olomoucku pak byly doloženy též německé zápisy příjmení *Zelinka* jako *Grüner*/*Griner* (zdá se, že to však byla podoba původní, kterou zapisovatel počeštil). (L. Zelinková, Projekt Genetika a příjmení – příjmení Zelinka, Genealogie a heraldika, 44, 2024, 2, s. 26–32.) – ŽD

42. Mohou jména ovlivnit vzhled svého nositele?

Zwebner, Yonat – Miller, Moses – Grobgeld, Noa – Goldenberg, Jacob – Mayo, Ruth: Can names shape facial appearance? *Psychological and Cognitive Sciences*, 2024, 121, 30, https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2405334121

V loňském roce byla v online časopise *Psychological and Cognitive Sciences* publikovaná studie, která se zabývá souvislostmi mezi jménem a vzhledem jeho nositele. Výsledky ukazují, že především u dospělých je výrazná shoda, tj. osobě je možné přiřadit jméno na základě jejího vzhledu, protože tento vzhled je pro dané jméno „typický“. Výzkum se dále zabýval tím, zda je tato shoda přítomná už od narození, nebo vzniká v průběhu doby, a vycházel z několika experimentů prováděných u lidských jedinců a na strojovém učení. Problém byl se správným přiřazováním jména ke tváři dítěte, což se do určité míry ukázalo problematické i u počítače, a stejné tomu bylo i u „dospělých“, kteří byli počítačově vygenerovaní

z fotografií dětí. Tato zjištění ukazují, že spojení mezi jménem a tváří není vrozené, ale vzniká během vývoje jedince a zároveň je zde patrný vliv sebenaplňujícího proroctví, kdy se jedinci postupně se svým jménem a stereotypy, které se na něj váží, spojují. – SW

43. Přejmenování *Mexického zálivu*

„Jedním z prvních kroků, které nový americký prezident Donald Trump učinil po nástupu do úřadu, je přejmenování *Mexického zálivu*. Chce ho nově nazývat *Americký záliv*, jak avizoval už před inaugurací.“ Přitom více než polovina pobřeží zálivu, měřícího téměř 5 700 kilometrů, připadá Mexiku. V historii se pro něj užívaly i jiné názvy, například *Záliv Nového Španělska* nebo *Floridské moře*, jménem *Mexický záliv* se však označuje už po více než čtyři století. V USA omývá záliv břehy států Texas, Louisiana, Mississippi, Alabama a Florida a často se mu prý říká „třetí pobřeží“.

Prezident Spojených států je skutečně oprávněn rozhodovat o změnách názvů geografických útvarů. Poměrně často se v posledních letech na (vnitřním) území USA měnily historické názvy, které se vnímají jako urážlivé, zejména vůči Afroameričanům a původním obyvatelům Ameriky. Jednu z nejvyšších hor státu Colorado, dříve známou jako *Mount Evans*, se federální vláda v roce 2022 rozhodla na naléhání indiánských kmenů přejmenovat na *Mount Blue Sky*. Trump však naopak rozhodl o návratu k dřívějšímu názvu *Mount McKinley* (podle amerického prezidenta přelomu 19. a 20. století Williama McKinleyho) pro nejvyšší horu v USA. Ta se od doby Baracka Obamy oficiálně nazývala *Denali*, což je název v původním jazyce domorodců.

Na změnu jména *Mexický záliv* bezprostředně zareagovala mexická strana. „Prezidentka Claudia Sheinbaumová už na začátku ledna, když Trump změnu názvu avizoval, při tiskové konferenci ukázala reprodukci mapy z roku 1607, kde se název *Mexický záliv* již vyskytuje. Poukázala tak na to, že název je výrazně starší než samotné Spojené státy, které vznikly v roce 1776. A sarkasticky navrhla, aby se *Spojené státy* přejmenovaly na *Américu Mexicanu*, tedy *Mexickou Ameriku*.“ Takto je prý pojmenována již v ústavě „Apatzingánu“ v roce 1607.

Přejmenování mezinárodních vod *Mexického zálivu* prezidentem USA není pro ostatní země povinné. „Mapování moří, oceánů a splavných vod má na starost Mezinárodní hydrografická organizace (IHO), jejímiž členy jsou jak Spojené státy, tak Mexiko. Některé vodní plochy IHO také pojmenovává, v některých případech však země ve své vlastní dokumentaci označují stejnou vodní plochu rozdílnými názvy.“ Naši geografové tedy nemusí jméno *Americký záliv*, nově zavedené v USA, respektovat.[2] (Anna Peclová, Trump přejmenoval Mexický záliv. Musíme

[2] Srov. též oficiální prohlášení ICOS (https://icosweb.net/news/icos-news/).

ho jinak nazývat i v Česku? [online] <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-trump-opet-drazdi-sousedy-muze-prejmenovat-mexicky-zaliv-267636>, cit. 2025-01-21.) – JM

44. Vinařství na jihomoravských kolejích

O tom, že vinařství je jedním z významných symbolů jižní Moravy, nelze pochybovat. Jihomoravský kraj jej využívá ke své propagaci i v železniční dopravě. V roce 2022 vyjely na koleje vybraných jihomoravských linek vlakové jednotky RegioPanter výrobce Škoda Vagonka pojmenované Moravia. Celkem 37 jednotek nese názvy podle odrůd vinné révy; soupravy jsou opatřené na bočních nadokenních plochách názvy *Pálava*, *Chardonnay*, *Irsai Oliver* ad., ale i názvy méně známých bílých odrůd *Malverina*, *Florianka* ad. Odrůdy červeného vína zastupují např. názvy *André*, *Merlot*, *Svatovavřinecké* či *Rubinet* (https://www.zeleznicni-magazin.cz/aktuality/prezentace-jednotek-moravia). Do veřejného prostoru se tak dostávají nová porejonyma, která svou motivací korespondují s regionem jižní Moravy. Na sklonku roku 2024 byla „vinařská" flotila spojů brázdících koleje jižní Moravy obohacena o vlaky společnosti Arriva, které byly pojmenovány názvy „inspirovanými vinařskými tratěmi", jak uvádí provozovatel. Cestující se mohou svézt vlaky s názvy *Pod Mušlovem* (název viniční trati v Mikulově), *Langewarte* (viniční trať v Novém Přerově) nebo *Vrbovecký Šác* (viniční trať *Šác* na katastrech obcí Vrbovec a Dyjákovičky). Více názvů je uvedeno na webu https://www.arriva.cz/cs/o-spolecnosti/media/tiskove-zpravy/ve-znojme-jsme-ukazali-nase-jihomoravske-vlaky-jmenuji-se-podle-vinarskych-trati-23769. – MB

IV. UDÁLOSTI

45. XXIX. kongres ICOS (19.–24. 8. 2024)

International Congress of Onomastic Sciences (ICOS) uspořádal svůj již 29. kongres. Konal se ve dnech 19.–24. 8. 2024 ve finských Helsinkách. Jeho hlavním tématem a mottem byla udržitelnost. Na akci se přihlásilo 223 účastníků z 39 zemí, z toho 198 jich dorazilo osobně, 25 se zúčastnilo on-line. Předneseno bylo 172 ústních referátů a vystaveno bylo 8 posterů.

Své silné zastoupení měla na kongresu česká onomastika. **Martina Zirhutová** mluvila o pomístních jménech motivovaných stromy. **Jiří Martínek** o ulicích pojmenovaných u nás po kosmonautech. **Tereza Klemensová** a **Michal Místecký** prezentovali příspěvek s názvem „The strange case of proper names: Declension patterns in three onymic classes". **Žaneta Dvořáková** představila svůj výzkum poválečných změn jmen u Židů v Československu, za svůj poster pak obdržela v hlasování 1. místo. **Ivona Barešová** a **Tereza Nakaya** se věnovaly problematice genderově neutrálních jmen v současné japonštině. **Veronika Štěpánová** se

zabývala adaptací proprií do češtiny. **Soňa Wojnarová** srovnávala česká a finská pomístní jména motivovaná barvami. **Kristýna Březinová** zkoumala výskyt etnonym Rom a Cikán a osobních jmen spojovaných s tímto etnikem v korpusu. **Přemysl Mácha** se zaměřil na pomístní jména v bývalém vojenském prostoru Ralsko. **Pavel Štěpán** představil změny, které přinesly novely zákona o matrikách.

Členové ICOSu hlasovali v závěru kongresu o návrhu snížit počet oficiálních jazyků organizace ze tří na jeden, a to na angličtinu. Většina hlasujících se však vyjádřila pro zachování angličtiny, francouzštiny a němčiny. Odhlasováno bylo též mírné navýšení členských poplatků pro členy z bohatších zemí. Změnily se též možnosti znovuzvolení do funkcí v představenstvu organizace.

Novým prezidentem ICOSu byl zvolen **Staffan Nyström** ze Švédska. Pozice viceprezidentů obsadili **Peter Jordan** z Rakouska a **Yolanda Guillermina López Franco** z Mexika. Sekretářkou organizace se stala **Tiina Laansalu** z Estonska a její zástupkyní a zároveň webmasterkou **Žaneta Dvořáková** z Česka. Pozici pokladníka a jeho zástupce tradičně zaujímají kandidáti ze Švédska, zvoleni byli **Johanna Othén** a **Daniel Solling**. ICOS má též čtyři členy, kteří se účastní jednání, ale nemají možnost volit, na tyto pozice byly zvoleny **Fatemeh Akbari** působící v Rakousku, **Erzsébet Győrffy** z Maďarska, **Chrismi-Rinda Loth** z Jihoafrické republiky a **Márcia Sipavicius Seide** z Brazílie. Postgraduální člen má na starosti přípravu letní onomastické školy, na tuto pozici byla vybrána **Milla Juhonen** z Finska.

Pavel Štěpán a Žaneta Dvořáková se též v rámci kongresu zúčastnili schůzky editorů onomastických časopisů, aby diskutovali o aktuálních problémech. Zastoupeny byly redakce časopisů *Acta onomastica*, *Namn och bygd*, *Névtani Értesítő*, *Onoma* a *Onomástica desde América Latina*.

Program kongresu a abstrakty jsou k dispozici na webu: https://www.helsinki.fi/en/conferences/28th-international-congress-onomastic-sciences. Příspěvky budou publikovány ve speciálním čísle *Onomastica Uralica*. – ŽD

46. Výroční konference ČGS 2024 (2.–5. 9. 2024)

Ve dnech 2.–5. 9. 2024 se na Přírodovědecké fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem konala výroční konference České geografické společnosti, z. s. ČGS je spolkem sdružujícím vědecké, pedagogické a odborné pracovníky v geografii a příbuzných oborech, který v letošním roce oslavil již 130 let své existence (navazuje na Českou společnost zeměvědnou, založenou 1894). Tématem konference byla Geografie pro spravedlivé transformace. Více než 30 sekcí, panelové diskuze, posterová sekce studentských prací či sekce „divoká karta“ nabídly širokou škálu témat, mezi nimiž převládala problematika regionů, krajiny, dědictví a procesů transformace. Zkoumání zeměpisných jmen, které je nedílnou součástí prostorových studií, bylo zastoupeno dvěma příspěvky. Spoluautorský referát tria **Jaroslav David**, **Michal Místecký** a **Martin Bartůněk**

představil možnosti využití korpusových dat pro studium regionů, a to na příkladu používání variant jejich názvů a jejich teritoriálního vymezování. Referát **Tadeusze Siwka** byl věnován připravované monografii *Minority place-name standardization. A comparison of regulations and approaches in Europe* (ed. Petera Jordana, 2025) a prezentaci kapitoly věnované situaci na česko-polském pomezí. Toponomastické téma nalezlo prostor také v posterové prezentaci **Jana Mikoláše** *Sémantická mapa: případová studie židovské čtvrti v Třebíči*, a bylo rovněž jádrem geograficko-muzikologické bakalářské práce **Šimona Beneše** *Toponyma užitá v lidových písních na území Hané*, která získala čestné uznání v rámci soutěžní studentské vědecké činnosti. První den konference byla na otevřeném jednání založena sekce Politická geografie (jako součást ČGS), která svým širokým záběrem nabídla prostor rovněž pro interdisciplinárně pojatý toponomastický výzkum. Jejím vedením byl až do volby předsedy pověřen **Libor Jelen**. – JD

47. XXIII. slovenská onomastická konference *Tradičné a nové v onomastike* (10.–11. 9. 2024)

Ve dnech 10.–11. září 2024 se na Filozofické fakultě Prešovské univerzity v Prešově uskutečnila 23. slovenská onomastická konference *Tradičné a nové v onomastike*. Forma konference byla hybridní, některé příspěvky zazněly on-line. Konference se zúčastnili onomastici ze Slovenska, České republiky, Ukrajiny, Polska a Německa.

Konferenci zahájila **Svitlana Pakhomova** plenárním příspěvkem o způsobech a prostředcích pojmenování privilegované vrstvy obyvatelstva Kyjevské Rusi. **Magdalena Graf** hovořila o chrématonymech jako symptomech krize (vlastní jména v kontextu krizové komunikace). **Andrej Závodný** a **Juraj Hladký** se zabývali pravopisem některých typů vlastních jmen v kontextu přípravy nových Pravidel slovenského pravopisu. **Mária Imrichová** a **Monika Turočeková** se zaměřily na jedinečnost a status propriálnosti názvů právních textů. **Pavol Odaloš** referoval o modelovaní a modelech vlastních jmen kosmických objektů mimo sluneční soustavu. **Radovan Garabík** a **Jana Wachtarczyková** se věnovali názvům virtuálních prostor a jejich objektů. **Andrea Scheller** hovořila o českých a slovenských příjmeních v *Digitálním slovníku německých příjmení* (DHD). **Jaroslav David**, **Michal Místecký** a **Agata Reclik** představili obrazy tří českých prezidentů (Havla, Klause, Zemana) v propriální korpusové perspektivě. **Éva Császári** informovala o maďarizaci příjmení v historickém a společenském kontextu. **Jana Davidová Glogarová**, **Kristýna Kovářová** a **Veronika Poláchová** představily reflexi onomastických témat v lingvistických časopisech.

Konference pokračovala další den ve dvou sekcích. **Iveta Valentová** se věnovala tradičním a novým jménům ve slovenském kalendáři. **Oksana Mychalčuk** informovala o nových tendencích v ukrajinském systému osobních jmen. **Kristýna Březinová** se zaměřila na rodná jména v Moravskoslezském kraji a provedla

korpusovou analýzu dat Českého statistického úřadu. **Agnieszka Kołodziej** zkoumala zoonymii zoologických zahrad v Osijeku a Palići. **Liubov Ostash** analyzovala nová onyma v zoonymické sféře Ukrajiny. **Samuela Tomasik** se ve svém příspěvku soustředila na marketingová chrématonyma zdůrazňující lásku ke zvířatům. **Ján Bauko** se zabýval onymickým managementem v bilingvním prostředí. **Adriana Amir** představila židovskou antroponymii na severovýchodním Slovensku (pohled přes census z roku 1930). **Henryk Duszyński-Karabasz** informoval o obsahu a metodách výuky vybraných onomastických předmětů na Univerzitě Kazimíra Velikého v Bydhošti. **Ladislav Angyal** se zaměřil na onomastické znalosti vysokoškolských studentů Fakulty středoevropských studií UKF týkající se příjmení a křestních jmen a zjišťoval i jejich postoje k antroponymům. **Danuta Lech-Kirstein** hovořila o diferenciálních prvcích ve slezských zeměpisných názvech s komponentem *góra*/*Berg*. **Jaromír Krško** se zabýval komercialitou a intimitou jako motivačními faktory nominace vinných sklepů v Sebechlebech – Staré Hoře. **Csilla Csobády** referovala o výzkumu toponym ve slovensko-maďarském bilingvním prostředí v rožňavském okrese. **Patrik Jakubek** se věnoval vybraným zaniklým anoikonymům v okrese Galanta. **Piotr Tomasik** analyzoval názvy vozidel městské hromadné dopravy v Česku a na Slovensku. **Beata Afeltowicz** se zaměřila na názvy nákupních center ve Štětíně a Poznani. **Hana Zimenová** a **Roman Vojtechovský** se zabývali motivací znaků pro státy Evropy ve slovenském znakovém jazyce. **Roman Vojtechovský** zkoumal kalendářové a časové jednotky ve slovenském znakovém jazyce s ohledem na jejich motivaci. **Paweł Graf** se ve svém příspěvku soustředil na začátky polské literární onomastiky ve světle dějin vědy. **Milan Kolesík** hovořil o onymech ve vybraných dílech slovenské vědeckofantastické literatury z období normalizace. **Lilija Andrijenko** představila vlastní jména v barokním textu, a to na materiálu ukrajinské poezie 17. století. **Michał Mordań** zkoumal slovanská jména v antroponymii 16.–17. století v oblasti Podlasí.

Všechny referáty vyvolaly živou diskusi. Konference byla zajímavá a produktivní. – LO

48. SPNS (Scottish Place-Name Society) on-line konference (2. 11. 2024)

Podzimní konference skotské toponymické společnosti v on-line podobě se stala již tradicí a podobně jako v uplynulých letech přilákala i tentokrát poměrně vysoký počet návštěvníků (okolo 80) z celé řady zemí. I toto setkání probíhalo ve velmi přátelské atmosféře, která byla patrná především z diskuzí a komentářů k jednotlivým příspěvkům.

Dopolední část zahájil **Guy Puzey** příspěvkem o standardizaci a regulaci toponym minoritních jazyků ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska. Shrnul v něm základní poznatky, které zpracoval pro kapitolu mezinárodní publikace o standardizaci a regulaci toponym využívaných v evropských menšinových

jazycích (spoluautorem je Ruaridh Tarvet, připravováno pod vedením Petera Jordana). Jak Guy Puzey poznamenal hned v úvodu, jazyková rozmanitost na území Velké Británie je pro systematický přístup výzvou. Kromě angličtiny se zde hovoří (či hovořilo) dalšími jazyky (velština, irská a skotská gaelština, manština, skotština, ulsterská skotština, varianty francouzštiny na Normanských ostrovech a také britský a irský znakový jazyk). Toponyma v těchto jazycích mají různou historii zaznamenávání a regiony, kde se používají, mají v rámci Velké Británie odlišný status, což se projevuje na právně-administrativní rovině jejich užívání a regulace. **Gemma Smith** se soustředila na severozápadní oblast hrabství Sutherland (severní Skotsko). V prezentaci představila jména, která obsahují výrazy *annaid* a *teampull* (ve skot. gaelštině ‚hlavní kostel v lokalitě a pozemky, které mu náleží' a ‚kaple, kostel'). Jejich vysoký počet v obcích Eddrachillis, Durness a Tongue podle ní dokládá rané křesťanské osídlení. Daná toponyma zkoumala v rámci projektu Pilgrim's Trail, který se zaměřuje na propojení přírody, kulturního a duchovního dědictví (poutní místa, pohřebiště apod.) a vychází z tzv. „spirituální archeologie" (spiritual archaelogy), která zkoumá lokality, kde hmotné nálezy svědčí o propojení s nehmotnou kulturou skrze krajinné prvky, náboženské obřady a rituály. **Rebecca Madlener** představila projekt své dizertační práce, ve které se bude zabývat významy označení krajinných prvků ve skotské gaelštině. Výzkum bude založen na několika zdrojích: současný mluvený jazyk (mluvčí skotské gaelštiny na ostrově Skye), historické psané doklady (význam bude zkoumán i na základě kolokací, ve kterých se zkoumané termíny vyskytují) a také terénní výzkum, který bude vycházet ze sběru toponym a přesného mapování a popisu míst, která označují. Cílem projektu je stanovit přesný význam označení pro pojmenované krajinné prvky a také zjistit, zda v historickém vývoji jazyka došlo ke změnám a významovým posunům. **Lauren Cleland** představila svou diplomovou práci, která propojuje ekologii, environmentální biologii a toponymii a zabývá se problematikou navracení ohroženého druhu kočky divoké skotské (*Felis Silvestris Silvestris*) zpět do volné přírody. Zohlednění toponymie v tomto případě vychází z podnětu organizace NatureScot (agentura pro ochranu přírody, krajiny a biodiverzity ve Skotsku), která ve svém prohlášení (č. 1230 z roku 2021) doporučuje při environmentálních aktivitách vzít v úvahu i to, co může k dané lokalitě sdělit kultura a tradice skotské gaelštiny (v tomto případě tedy doklady v toponymii, folkloru i v názvech některých klanů v oblasti Highlands). Jedná se o pilotní studii, která porovnávala výskyt sledovaného druhu ve dvou lokalitách. Jedna z nich měla v názvu označení „kočka" (*Glencat*), zatímco druhá nikoliv. Kromě toponymie se vycházelo ze záznamů fotopastí, zvukového monitoringu a analýzy biotopu. Podle prezentovaných výsledků se ani v jedné ze zkoumaných lokalit tento druh živočicha neobjevoval. Následující příspěvek, který přednesl **Robert Guthrie**, představil toponymii farnosti New Cumnock (jižní Skotsko), která byla zpracována pro webové stránky

věnované této lokalitě (viz https://newcumnockhistory.com/place-names/). Ta je mimo jiné zajímavá i tím, že byla osídlena různými skupinami obyvatel – starými Britonci, skotskými Gaely, Angly, Skandinávci a Skoty, což se projevuje právě v její toponymii. Toponyma jsou zpracována velmi komplexně, protože autor vychází z různých zdrojů, které při interpretaci propojuje (identifikace osídlení, kartografické záznamy, terénní výzkum a fotografie, kontextualizace jednotlivých jmen – např. vyhodnocení jejich vztahu k vlastnictví půdy a obyvatelům, porovnávání s podobnými toponymy ve Skotsku). To vše poskytuje velmi plastický obraz místní toponymie, kterou Robert Guthrie také velmi dobře ilustroval některými specifickými lokálními toponymy.

V odpolední části konference zazněly čtyři příspěvky. Tématem prvního z nich byla toponymie ostrova Harris (souostroví Vnější Hebridy, severozápadní Skotsko). **Fañch Bihan-Gallic** se zaměřil na některé toponymické prvky, které se používají právě jen na tomto ostrově, kde dosud podrobnější toponomastický výzkum neproběhl. Po více než dvou letech práce v terénu s možností konzultovat výskyt toponym s místními obyvateli uvádí, že v orální tradici skotské gaelštiny (zde i jinde) jsou dochovány tisíce jinak nezaznamenaných toponym. Jako příklad může posloužit ostrůvek Scalpaigh, který leží u pobřeží Harrisu a kde mapy Ordnance Survey uvádějí 58 toponym, avšak Bihan-Gallic jich mezi místními obyvateli sesbíral 380. Mnoho výrazů v toponymech je podle něj běžných pro skotskou gaelštinu, nicméně zde existují i specifická označení, která v některých případech vznikla posunem významu a jsou typická pouze pro zdejší oblast (např. *motha* ‚výše položená pastvina' nebo *glòraig* ‚útesy a ostrůvky v moři, které jsou při přílivu pod vodou'). Rozdíly v označování krajinných prvků byly zaznamenány jak mezi obyvateli na pobřeží (rybáři) a ve vnitrozemí (pastevci), tak mezi obyvateli sousedících obcí. **Varshneyee Dutt** se ve svém příspěvku zabývala problematikou využití honorifikačního motivu v urbanonymii šesti velkoměst Indie a Pákistánu. Analyzovaná honorifikační jména ulic byla motivována místními i zahraničními osobnostmi z nejrůznějších oblastí, např. politiky (Indira Gándhí, Ho Či Min, Lenin, Marx a Engels), náboženství (Buddha), kultury, umění, vědy a techniky. Výzkum ukázal, že honorifikace se ve větší míře uplatňuje v indické urbanonymii, zatímco v Pákistánu jsou nejčastější deskriptivní jména ulic (např. podle polohy nebo směru). **John Ball** ukázal možnosti a limity využití nástrojů GIS při kvantitativní analýze a mapování toponym z určité oblasti, která mají původ v různých jazycích. Představil projekt, jehož cílem bylo pomocí těchto nových metod určit areálové rozšíření téměř 5 000 toponym gaelského, severského a protokeltského (především piktského) původu v oblasti Aberdeenshire ve východním Skotsku a výsledky porovnat se zjištěními předchozích výzkumů. Projekt ukázal, že nástroje GIS mají do budoucna pro takto zaměřené výzkumy velký potenciál. Závěrečný příspěvek, jehož tématem byl projekt s názvem *The Ainmean Charraige* / *Carrick Names project*, přednesl **Colin MacKenzie**. V rámci projektu zaměřeného na sběr,

analýzu a mapování toponym v bývalém hrabství Carrick v jihozápadním Skotsku bylo dosud shromážděno více než 17 000 historických podob 3 000 toponym. Jména byla získána z map a historických dokumentů z 12.–19. stol. a následně i s dalšími relevantními informacemi vložena do databáze, jejíž funkce a možnosti Colin MacKenzie ukázal na gaelských toponymech. Projekt se nicméně věnuje toponymům pocházejícím ze všech jazyků, kterými se v dané oblasti v minulosti mluvilo, a do budoucna se chce zaměřit též na antroponyma.

Všech devět příspěvků vyvolalo u posluchačů zájem a živou diskusi. Přestože se prezentující zabývali téměř výhradně toponymií Skotska a tím, jak místní toponyma odrážejí tamější pestrou jazykovou situaci, příspěvky byly přínosné a inspirativní rovněž pro onomastiky z jiných částí Británie i ze zahraničí. – SW, MZ

49. Semináře v oddělení onomastiky v roce 2024

Michaela Boháčová (Brno) přednesla 22. 1. přednášku s názvem *Střípky z brněnské jazykové krajiny*. Dne 14. 2. vystoupila **Martina Ptáčníková** (Praha) s příspěvkem o podílu Vladimíra Šmilauera na vzniku zásad pro pojmenování veřejných prostranství v Praze. Následovala krátká prezentace zamýšleného projektu OP JAK, v jehož rámci by měla být zpracovávána i problematika urbanonym. Další přednášející byla **Stanislava Spinková** (Brno), která 6. 3. představila problematiku zpracování jmen vybraných terénních útvarů ve Slovníku nářečí českého jazyka a ve Slovníku pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku. Dne 10. 4. k nám zavítala studentka Filozofické fakulty Ostravské univerzity **Hana Halatová** s příspěvkem nazvaným *Bažantula, Křípopa, Palarňový a Prosňáček – Hydronyma a sociální toponyma vybrané lokality Poodří*. Místo květnového semináře se uskutečnil workshop (viz zpráva v AO 2/2024). Dne 25. 6. promluvil **Jaromír Krško** (Banská Bystrica) na téma *Metafora a expresivita ako základné výstavbové princípy toponymie*. Po prázdninové pauze se ve čtvrtek 17. 10. konal diskusní panel o psaní velkých písmen u zeměpisných jmen, do nějž přispěli svými pohledy **Pavel Štěpán** (Praha), **Veronika Štěpánová** (Praha) a **Barbora Martinkovičová** (Praha). Dne 18. 11. vystoupila s přednáškou tentokráte pro širší okruh zájemců **Justyna Walkowiak** (Poznaň), která pobývala v oddělení onomastiky na dvoutýdenní stáži. Představila současnou politiku v oblasti urbanonym v Polsku. – ŽD